

DET KONGELEGE
UTANRIKSDEPARTEMENT

St. meld. nr. 33

(2006–2007)

Eksport av forsvarsmateriell frå Noreg i
2006, eksportkontroll og internasjonalt
ikkje-spreiingssamarbeid

Innhald

1	Innleiing og samandrag	7	7.3	Eksporten av kategori B-materiell fordelt på grupper av land	31	
2	Eksportkontrollregelverket	11	7.4	Eksport av forsvarsmateriell fordelt på land	31	
2.1	Retningslinjer for Utanriksdepartementet	11	7.5	Eksport fordelt på vareposisjonane i liste I	31	
2.2	Eksportkontrollova	13	7.6	Eksport av forsvarsmateriell fordelt på land og varegrupper i liste I	32	
2.3	Forskrift til gjennomføring av eksportkontrollen	14	7.7	Tenester for utanlandske oppdragsgjevarar	33	
2.4	Internasjonale tiltaksregime med eksportforbod	15	7.8	Reparasjonar for utanlandske oppdragsgjevarar	33	
2.5	Tryggingsrådsvedtak om sanksjonar mot Iran	16	7.9	Utførsel av handvåpen	46	
2.6	Tryggingsrådsvedtak om sanksjonar mot Nord-Korea	17	7.10	Utførsel frå Forsvaret	47	
2.7	EU-kodeksen	17	7.11	Avslag på søknader om eksport av forsvarsmateriell i 2006	49	
3	Utanriksdepartementets arbeid for større innsyn	18	7.12	Formidling og overføring av produksjonsrettar	49	
4	Multilateralt samarbeid om eksportkontroll og ikkje-spreiing 19		7.13	Oversyn over bedrifter som har rapportert om eksport i 2006	49	
4.1	Dei globale nedrustings- og ikkjepreingsavtalane	20				
4.2	Dei multilaterale eksportkontrollregima	22				
4.3	Andre ikkjepreingstiltak	23				
4.4	Handvåpen og arbeidet for å hindre ulovleg våpenhandel	24				
5	Det nasjonale eksportkontrollapparatet	25				
5.1	Eksportkontroll av forsvarsmateriell	26				
5.2	Eksportkontroll av fleirbruksvarer	27				
6	Norsk forsvarsindustri og internasjonalt samarbeid	29				
7	Eksporten av forsvarsmateriell i 2006	30				
7.1	Utvikling i eksporten av forsvarsmateriell, tenester og reparasjonar	31				
7.2	Eksporten av kategori A-materiell fordelt på grupper av land	31				
				Vedlegg		
				1	Utenriksdepartementets forskrifter av 10. januar 1989 til gjennomføring av utførselsreguleringen for strategiske varer, tjenester og teknologi, med senere endringer	51
				2	Retningslinjer av 28. februar 1992 for Utenriksdepartementets behandling av søknader om eksport av våpen, militært materiell, samt teknologi og tjenester for militære formål	54
				3	Den europeiske unions atferds-kodeks for våpeneksport, 8. juni 1998	58
				4	Liste I: våpen, ammunisjon, annet militært materiell og tilhørende teknologi	61
				5	Oversyn over medlemskap i dei multilaterale eksportkontroll-regima 2006	63

Forklaring på forkortelser

AG	Australia Group	Australia-gruppa (multilateralt eksportkontroll-samarbeid for kjemiske/biologiske våpen)
BTWC	Biological and Toxic Weapons Convention	Konvensjonen mot biologiske våpen
CWC	Chemical Weapons Convention	Kjemivåpenkonvensjonen
ECOWAS	Economic Community of West African States	Det økonomiske fellesskapet av vestafrikanske statar
FFI		Forsvarets forskingsinstitutt
IAEA	International Atomic Energy Agency	Det internasjonale atomenergi-byrået
IFE		Institutt for energiteknikk
MTCR	Missile Technology Control Regime	Regimet for eksportkontroll av missilteknologi
NSG	Nuclear Suppliers Group	Gruppa av leverandørland for eksportkontroll av kjernefysisk materiale og relevante fleirbruksvarer
NPT	Non-Proliferation Treaty	Ikkje-spreiingsavtalen for kjernefysiske våpen
OSSE	Organization for Security and Cooperation in Europe (OSCE)	Organisasjonen for tryggleik og samarbeid i Europa
PSI	Proliferation Security Initiative	Initiativ for spreingstryggleik
PST		Politiets tryggingsteneste
TAD		Toll- og avgiftsdirektoratet
WA	The Wassenaar Arrangement	Wassenaar-samarbeidet (multilat. eksportkontroll-samarbeid for konvensjonelle våpen og fleirbruksvarer)

DET KONGELEGE
UTANRIKSDEPARTEMENT

St. meld. nr. 33

(2006–2007)

Eksport av forsvarsmateriell frå Noreg i 2006, eksportkontroll og internasjonalt ikkje-spreiingssamarbeid

*Tilråding frå Utanriksdepartementet av 15. juni 2007,
godkjend i statsråd same dagen.
(Regjeringa Stoltenberg II)*

1 Innleiing og samandrag

Med denne meldinga legg regjeringa fram informasjon om norsk eksportkontroll når det gjeld våpen, ammunisjon og anna militært materiell¹ og fleirbruksvarer². Meldinga gjev innsyn i omfanget av den faktiske eksporten av forsvarsmateriell i 2006. I tillegg blir det gjort greie for norsk eksportkontrollregelverk og -praksis, samarbeidet med andre etatar og det internasjonale ikkje-spreiingssamarbeidet som Noreg deltek i både når det gjeld forsvarsprodukt og fleirbruksvarer.

Regjeringa legg vekt på at det skal vere størst mogeleg innsyn i utførselen av norsk forsvarsmateriell. Sidan meldinga om omfanget av slik utførsel blei lagt fram første gong i 1996, har det blitt mykje større openheit om dette. Meldinga om utførselen av forsvarsmateriell for 2005 (St.meld. nr. 19 (2005–2006)) inneheldt mellom anna for første gong informasjon om forsvarsstyresmaktenes utførsel av eige materiell og om utførselen av handvåpen frå Noreg. I tillegg inneheldt meldinga infor-

masjon om avslag på lisenssøknader og kva for eitt av dei åtte kriteria i EU-kodeksen som låg til grunn for avslaget. Ho inneheldt dessutan informasjon om formidlinga av forsvarsmateriell mellom tredjeland og om overføringa av produksjonsrettar for forsvarsmateriell til utlandet.

Stortingsbehandlinga av meldinga for 2005 viste at det er brei tverrpolitisk semje om at det er oppnådd ein tilfredsstillande grad av openheit.

Den auka graden av innsyn i eksporten av forsvarsmateriell, som har utvikla seg dei siste åra, medfører omfattande rapportering frå bedriftene si side. For å sikre at informasjonen som blir lagt fram i meldinga, er så korrekt og komplett som mogeleg, krevst det òg gode rutinar og system. Regjeringa er oppteken av å vidareføre dette arbeidet og oppnå ein størst mogeleg grad av openheit knytt til eksporten av norsk forsvarsmateriell.

Meldinga i år følgjer i hovudsak det same formatet som den førre meldinga.

Til liks med tidlegare stortingsmeldingar er talmaterialet i denne meldinga basert på utførselen av varer som står på Utanriksdepartementets liste I³ og tenester og teknologi knytt til desse varene.

¹ Heretter forsvarsmateriell.

² Fleirbruksvarer er i utgangspunktet tenkte til sivil bruk, men kan i tillegg ha viktige militære bruksområde.

Liste I omfattar både A-materiell, som er våpen og ammunisjon, og B-materiell, som er andre varer spesielt utvikla eller modifiserte for militære formål. Den samla verdien av eksporten i 2006 var om lag 3,5 milliardar kroner. Av dette utgjør sal 2,9 milliardar, tenester om lag 362 millionar og reparasjonar for utanlandske eigarar ca. 194 millionar. A-materiell utgjorde i overkant av 1,4 milliardar kroner og B-materiell utgjorde tilnærma 1,5 milliardar kroner.

I 2005 utgjorde den samla eksporten ca. 2,9 milliardar kroner. Til samanlikning var den samla verdien av eksporten om lag 2 milliardar i 2004 og 3 milliardar i 2003.

I 2006 utgjorde eksporten av A-materiell til NATO-landa 86 % og av B-materiell 55 %, dei nordiske landa utgjorde høvesvis 8 % og 13 %. I 2005 utgjorde eksporten til desse landa til saman høvesvis 82 % for A-materiell og 70 % for B-materiell.

Eksporten av våpen og anna militært materiell til NATO-land eller andre nærstående land⁴ bygger på eit etablert samarbeid der Noreg deltek med spissteknologi på visse område.

Noreg praktiserer ei svært streng handheving av eksportkontrollregelverket. Dette er bakgrunnen for at hovudmottakarane av norsk forsvarsmateriell er NATO-medlemsland og andre nærstående land. Før det blir gjeve utførselsløyve må det liggje føre dokumentasjon som godtgjer kven som er mottakar av forsvarsmateriellet. Regjeringa vil vidareføre denne politikken i tida framover.

Utanriksdepartementets kontroll med eksporten av våpen og militært materiell er basert på eiga lov, forskrift og retningslinjer for korleis departementet skal behandle søknader om løyve til eksport av forsvarsmateriell. Utgangspunktet for regelverket og praksisen er ei regjeringserklæring og eit stortingsvedtak av 11. mars 1959. Erklæringa slo fast at «hovedsynspunktet bør være at Norge ikke vil tillate salg av våpen og ammunisjon til områder hvor det er krig eller krig truer, eller til land hvor det er borgerkrig». Stortinget tok «til etterretning den erklæring Statsministeren på vegne av Regjeringen har lagt frem. Stortinget vil sterkt understreke at eksport av våpen og ammunisjon fra Norge bare må skje etter en omhyggelig vurdering av de uten- og innenrikspolitiske forhold

i vedkommende område. Denne vurderingen må være avgjørende for om eksport skal finne sted».

I 1997 slutta eit samrøystes Storting seg til ei presisering om at «Utenriksdepartementets vurdering av disse forholdene omfatter en vurdering av en rekke politiske spørsmål, herunder spørsmål knyttet til demokratiske rettigheter og respekt for grunnleggende menneskerettigheter».

Eksportkontrollen tek òg sikte på å hindre at varer og teknologi til framstilling av masseødeleggingsvåpen blir utførte i strid med norsk regelverk, internasjonale avtalar og internasjonalt samarbeid som Noreg har slutta seg til. Slike varer er omtalte på Utanriksdepartementets liste II (fleirbruksvarer).

Utførsel av forsvarsmateriell til land utanfor NATO-alliansen og gruppa av nærstående land må vurderast nøye, og retningslinjene som er nemnde ovanfor, må praktiserast nøye. Dersom konklusjonen er at det kan gjevast løyve til slikt sal, blir det kravd sluttbrukardokumentasjon der mottakaren erklærer at han eller ho er den endelege mottakaren av materiellet, opplyser om kvar det skal installerast og brukast og forsikrar om at materiellet ikkje skal seljast vidare utan med samtykke frå norske styresmakter.

For å sikre at rammevilkåra blir så like som mogeleg, er det behov for ei internasjonal samordning av dokumentasjonskrava og sluttbrukarkontrollen. Innanfor relevante internasjonale forum blir det arbeid for å komme fram til meir einsarta standardar og prosedyrar. Eksportkontrollregimet Wassenaar-samarbeidet (WA) og Organisasjonen for tryggleik og samarbeid i Europa (OSSE) har mellom anna utarbeidd ei rettleiing for ein nasjonal sluttbrukarkontroll.

Utanriksdepartementet arbeider heile tida med å sikre eit tidsmessig og effektivt regelverk. I 2004 blei det gjort ei rekkje endringar i eksportkontrollforskriftene. Det blei gjort greie for desse endringane i St.meld. nr. 36 (2004–2005) og St.meld. nr. 19 (2005–2006).

Med verknad frå 1. juli 2005 blei det gjort endringar i eksportkontrolllova for å spegle at eksportkontrollen òg er retta mot leveransar som kan vere meinte for å utøve terrorhandlingar. Ved endringa blei det òg oppretta heimel for å kontrollere formidlinga av visse sensitive fleirbruksvarer mellom to framande land. Utanriksdepartementet arbeider no med å gjere dei nødvendige endringane i forskriftene for å sikre at lovendringane blir gjennomførte på ein mest mogeleg føremålstenleg måte.

I tillegg har ei rekkje internasjonale vedtak som er bindande for Noreg, særleg knytt til resolusjon 1373 (2001) og 1540 (2004) frå Tryggingrådet i

³ Varene på liste I omfattar forsvarsmateriell. Utanriksdepartementets liste I (vedlegg 1) omhandlar dette materiellet og tilhøyrande teknologi. Oversyna i kapittel sju i meldinga omfattar berre verdien av utførte varer og tilhøyrande teknologi omhandla på liste I, og tenester knytte til desse varene.

⁴ Dei nordiske landa og andre land som etter ei nøye vurdering kan motta forsvarsmateriell frå Noreg.

Dei sameinte nasjonane, ført til at det er behov for gjennomføring i norsk rett. Resolusjonane fører til at medlemslanda er forplikta til å setje i verk nasjonale tiltak for å hindre at terroristar og spreingsland får tilgang til sensitive varer og sensitiv teknologi i samband med masseøydeleggingsvåpen. Arbeidet med å styrkje eksportkontrollregelverket er nærare omhandla i meldinga.

FNs tryggingråd vedtok i oktober 2006⁵, desember 2006⁶ og mars 2007⁷ bindande sanksjonar mot Nord-Korea og Iran. Sanksjonane rettar seg mot dei kjernefysiske programma til desse landa og omfattar òg leveringsmiddel for masseøydeleggingsvåpen og forbod mot transport, formidling og eksport av konvensjonelle våpensystem. Det er utarbeidd norske forskrifter for å sikre at forpliktingane i resolusjonane blir gjennomførte.

Auka internasjonal innsats fører til auka forventningar til at dei enkelte landa er i stand til å etterleve og gjennomføre ein effektiv eksportkontroll. For å sikre at det blir gjennomført ein forsvarleg og effektiv eksportkontroll, samarbeider Utanriksdepartementet med ei rekkje andre etatar. For å styrkje den norske innsatsen på eksportkontrollområdet ytterlegare, tok Utanriksdepartementet i januar 2007 initiativ til å opprette eit tverrinstitusjonelt samarbeid med Politiets tryggingsteneste, Tollverket og Forsvaret. Formålet er å drøfte, planleggje og koordinere aktivitetane til dei einiskilde instansane for å sikre ein mest mogeleg effektiv eksportkontroll i alle ledd.

Som forvaltnings- og kontrollorgan legg Utanriksdepartementet òg vesentleg vekt på eit nært samarbeid med den enkelte eksportøren frå sak til sak. Når det blir gjeve løyve til å selje forsvarsmateriell, vil spørsmålet om vedlikehald, reparasjonar og levering av reservedelar i framtida vere ein del av totalvurderinga til departementet. Omsynet til dei norske leverandørane sitt truverde som handelspartnarar er òg eit tilhøve som styresmaktene må vurdere når det gjeld å gje løyve til oppfølgingsleveransar.

Noreg slutta seg til EU-kodeksen for eksport av våpen og militært materiell i 1998. Kodeksen har blitt vesentleg styrkt dei siste åra og dannar i aukande grad eit internasjonal rammeverk for prinsippa om leveransar av våpen og militært materiell. I 2004 innleidde Noreg, som einaste ikkje-

medlem, eit nærare samarbeid med EU med EU-kodeksen som ramme.

Multilaterale ikkje-spreiingsavtalar og nedrustingsinstrument er sentrale uttrykk for det arbeidet verdssamfunnet driv med nedrusting og for å hindre spreieing av masseøydeleggingsvåpen og ein ukontrollert flyt av andre våpen. Eksportkontrollregima er eit viktig instrument i dette arbeide.

Noreg har teke eit særleg ansvar internasjonal for å styrkje arbeidet med nedrustings- og ikkje-spreiingsspørsmål. Saman med ei gruppe på seks land (Chile, Romania, Australia, Sør-Afrika, Indonesia og Storbritannia) er Noreg pådrivar på dette området. Denne såkalla 7-landsgruppa blei oppretta før FN-toppmøtet i september 2005 og har i tida etterpå hatt regelmessig kontakt.

For Noreg er det ei prioritert oppgåve å medverke til at den kjernefysiske nedrustinga skal halde fram. For å lukkast på dette området er det viktig å komme med konkrete og realistiske nedrustingsframlegg. I dette arbeidet har regjeringa styrkt kontakten med norske og utanlandske forskingsmiljø. Dette samarbeidet vil saman med 7-landsinitiativet bli særleg viktig fram mot NPTs tilsynskonferanse i 2010. Det førebuande arbeidet her starta i april i 2007.

Noreg tek aktivt del i det omfattande internasjonale samarbeidet som er oppretta på eksportkontroll- og ikkje-spreiingsområdet. Dette samarbeidet er eit viktig bidrag til å hindre ulovleg våpenhandel og spreieing av masseøydeleggingsvåpen. Kontrollen med fleirbruksvarer (liste II) byggjer heilt og fullt på det internasjonale eksportkontrollsamarbeidet. Handelen med konvensjonelle våpen og militært materiell (liste I) er i utgangspunktet eit nasjonalt ansvar, men her òg har utviklinga dei seinare åra gått i retning av auka internasjonal dialog og koordinering. Samarbeidet har dei siste åra vore drive fram ytterlegare av kravet til og ønsket om større openheit om handelen med forsvarsmateriell.

Noreg har vore medlem av styret i Det internasjonale atomenergibyrådet (IAEA) frå 2005 og fram til styremøtet hausten 2007. Som medlem av styret har Noreg arbeidd aktivt for å styrkje innsatsen til IAEA på ikkje-spreiingsområdet. Deltakinga i styret er likeins ein viktig arena for å arbeide for norske synspunkt når det gjeld kjernefysisk nedrusting.

Innanfor dei multilaterale eksportkontrollregima er det oppretta eigne ekspertforum for handheving og kontroll, og informasjonsutvekslinga mellom deltakarlanda er vesentleg styrkt dei seinare åra. På dei årlege plenums møta blir det gjort vedtak som ein føreset blir gjennomførte i nasjo-

⁵ Tryggingrådet i FN's resolusjon 1718 (2006) vedteken 14. oktober 2006.

⁶ Tryggingrådet i FN's resolusjon 1737 (2006) vedteken 23. desember 2006.

⁷ Tryggingrådet i FN's resolusjon 1747 (2007) vedteken 24. mars 2007.

nale regelverk og praksis i medlemslanda. Wassenaar-samarbeidet (WA) vil i 2007 gjennomføre forhandlingar for å styrkje og vidareutvikle samarbeidet om kontrollen med konvensjonelle våpen og sensitiv høgteknologi. Under ein tilsvarande gjennomgang i 2003 blei det mellom anna oppnådd semje om felles kriterium for kontroll med berbare luftvernssystem (MANPADS) og handvåpen og om felles kriterium for kontrollen med formidlinga av våpen mellom tredjeland.

Frå norsk side vil det bli arbeidd vidare for å styrkje utvekslinga av informasjon innanfor WA og for å styrkje retningslinjene når det gjeld kontrollen med konvensjonelle våpen og relevant høgteknologi.

EU-kodeksen og vedtaka om standardar for eksport av forsvarsmateriell frå Wassenaar-samarbeidet (WA) legg òg føringar for den norske praktiseringa når det gjeld kontroll med eksporten av forsvarsmateriell. Dei åtte kriteria i kodeksen og WA-vedtaka blir etterlevde innanfor ramma av det norske regelverket.

Noreg gjennomfører dei relevante vedtaka om våpenembargoar frå Tryggingsrådet i FN og frå

OSSE, uavhengig av om dei har bindande eller ikkje-bindande karakter. I praksis har Noreg òg slutta seg til og etterlever EU-vedtak om våpenembargoar. Dette er ein politikk regjeringa tek sikte på å føre vidare.

Meldinga gjer òg greie for saksbehandlinga i Utanriksdepartementet når det gjeld behandlinga av søknader om utførselsløyve for både forsvarsmateriell (liste I) og fleirbruksvarer (liste II). Det at Utanriksdepartementet legg vekt på dialog med bedrifter og institusjonar om eksportkontroll, medrekna informasjonsverksemd, er òg omtalt.

Dei siste åra har forsvarsindustrien blitt vesentleg tilpassa ein endra internasjonal marknad. Omstrukturering og internasjonalisering har ført til at norske forsvarsmateriellbedrifter har satsa på å utvikle nisjekompetanse innanfor ramma av eit fleirnasjonalt samarbeid. Dette spørsmålet blir òg omtalt i denne meldinga.

Som eit ledd i målet om openheit kring internasjonal våpenhandel vil eit samandrag av stortingsmeldinga bli omsett til engelsk og lagt ut på heimesida til departementet (www.eksportkontroll.mfa.no).

2 Eksportkontrollregelverket

Utanriksdepartementet har ansvaret for kontrollen med eksport frå Noreg av våpen, ammunisjon og anna militært materiell¹, fleirbruksvarer², teknologi og tenester. Kontrollen går føre seg på grunnlag av eit eige regelverk som omfattar lov, forskrifter, retningslinjer og kontrollister.

Utførselen av våpen, militært materiell og militær teknologi er i utgangspunktet dei enkelte landas nasjonale ansvar. Det har likevel vakse fram eit internasjonalt politisk samarbeid også på dette området. Noreg legg vesentleg vekt på å gjennomføre internasjonale standardar i det nasjonale eksportkontrollregelverket, både når det gjeld krav til varelistar og kontrollstandardar. Det blir gjort nærare greie for det internasjonale samarbeidet i kapittel 4 i meldinga.

I dette kapittelet blir det gjort greie for dei politiske retningslinjene som Utanriksdepartementet legg til grunn i saksbehandlinga av søknader om løyve til å føre ut forsvarsmateriell, og for eksportkontrolllova og -forskriftene. I tillegg blir vedtaket frå Tryggingrådet i FN om sanksjonar mot Nord-Korea og Iran, som er gjort til norske forskrifter, omtalt per 15. april 2007.

2.1 Retningslinjer for Utanriksdepartementet

Retningslinjene frå 28. februar 1992 er rettleiande for korleis Utanriksdepartementet skal behandle søknader om eksport av våpen, militært materiell og teknologi og tenester for militære formål.

Kontrollen med eksporten av forsvarsmateriell byggjer på regjeringserklæringa av 11. mars 1959 og stortingsvedtaket av same dato, som slår fast at «det skal ved avgjørelsen legges vekt på de utenriks- og innenrikspolitiske vurderinger, og hovedsynspunktet bør være at Norge ikke vil tillate salg av våpen og ammunisjon til områder hvor det er krig eller krig truer, eller til land hvor det er borgerkrig». I vedtak av same dato tek Stortinget «til etterretning den erklæring Statsministeren på

vegne av Regjeringen har lagt frem. Stortinget vil sterkt understreke at eksport av våpen og ammunisjon fra Norge bare må skje etter en nøye vurdering av de uten- og innenrikspolitiske forhold i vedkommende område. Denne vurderingen må være avgjørende for om eksport skal finne sted». Utanriksdepartementets vurdering av desse tilhøva omfattar ei rekkje politiske og tekniske spørsmål, mellom anna spørsmål knytte til demokratiske rettar og respekt for grunnleggjande menneskerettar, jf. òg St.meld. nr. 43 (1997–98), nr. 45 (2000–2001), nr. 29 (2001–2002), nr. 35 (2002–2003), nr. 36 (2004–2005) og nr. 19 (2005–2006).

Eit samrøystes Storting slutta seg til ei presisering som Bondevik I-regjeringa gjorde i 1997 om at «Utanriksdepartementets vurdering av disse forholdene omfatter en vurdering av en rekke politiske spørsmål, herunder spørsmål knyttet til demokratiske rettigheter og respekt for grunnleggende menneskerettigheter».

Retningslinjene byggjer på politikken nemnd ovanfor og omhandlar mellom anna kva prinsipp som skal leggjast til grunn når ein skal vurder kva land som kan ta imot forsvarsmateriell frå Noreg, dei definerer kva kategoriar materiell som kan eksporterast til dei ulike landgruppene og kva krav som blir stilte til dokumentasjon. Retningslinjene er publiserte for at det skal vere større openheit kring sjansane til å få utførselsløyve, og at det skal vere meir føreseieleg.

Retningslinjene definerer tre landgrupper som er retningsgjevande når Utanriksdepartementet skal vurdere kven som kan ta imot forsvarsmateriell frå Noreg.

Landgruppe 1 er NATO-medlemslanda og dei nordiske landa, pluss andre land som etter ei grundig vurdering kan godkjennast av departementet som mottakarar av våpen og ammunisjon.

Landgruppe 2 er land som Noreg ikkje eksporterer forsvarsmateriell til. Dette er land der det er krig eller der krig truar, land der det er borgarkrig, land der ei omhyggeleg vurdering av dei utan- og innanrikspolitiske tilhøva tilseier at eksport av forsvarsmateriell ikkje bør finne stad, og land som Tryggingrådet i FN har vedteke sanksjonar mot.

Landgruppe 3 er land utanfor gruppe 1 og 2 som Noreg ikkje sel våpen og ammunisjon til, men

¹ Forsvarsmateriell omtalt på Utanriksdepartementets liste I.

² Sivile produkt som har viktige militære bruksområde. Omhandla på Utanriksdepartementets liste II.

som etter ei nøye vurdering eventuelt kan ta imot anna militært materiell.

Varene som er omfatta av retningslinjene, står på liste 1 (våpen, ammunisjon og anna militært materiell). Retningslinjene skil mellom materiell i kategori A og kategori B.

Med kategori A-materiell forstår ein våpen og ammunisjon av alle slag og materiell som i vesentleg grad vil kunne påverke dei militære styrkeforholda utover nærområdet, medrekna materiell for havovervaking og elektroniske tiltak mot satellittborne system.

Kategori B-materiell er anna forsvarsmateriell som ikkje har dei eigenskapane eller bruksområda som er definerte for varekategori A.

Retningslinjene seier at det kan tildelast lisens for A-materiell berre når kunden er eller opptre på vegner av forsvarsmakta i mottakarlandet. Dette må dokumenterast.

I vurderinga av om ei vare eller ein teknologi er A- eller B-materiell, trekkjer Utanriksdepartementet ved behov på ekspertise først og fremst frå Forsvarets forskingsinstitutt og Institutt for energiteknikk.

Dokumentasjonskrav og sluttbrukarkontroll

I tillegg til dei politiske vurderingane skal behandlinga i Utanriksdepartementet sikre at det ligg føre tilfredsstillande dokumentasjon før det kan innvilgast utførselsløyve. Kravet til dokumentasjon vil vere avhengig av mottakar og kva slags materiell det er snakk om.

Eksport av våpen og anna militært materiell mellom forsvarsstyresmakter i NATO-landa byggjer på ein langsiktig utanriks-, tryggleiks- og forsvarspolitik der leveransar av materiell mellom partane er forankra i avtalar og mangeårig praksis.

Ved utførsel av forsvarsmateriell til medlemsland i NATO eller til nærstående land der det ligg føre bilaterale avtalar om samarbeid om forsvarsmateriell, er det krav om dokumentasjon som godtgjer kven sluttbrukaren er. Det blir såleis ikkje lagt geografiske avgrensingar på kvar forsvarsstyresmaktene i NATO-land kan bruke militært materiell importert frå Noreg. Når det gjeld innsatsvarer som krut og sprengstoff eller komponentar, trengst det ei kundeerklæring som stadfester at materiellet heilt og fullt skal nyttast i importørens eigen produksjon, at det ikkje vil bli eksportert vidare separat og at det vil inngå i det ferdige produktet utan at dette er å rekne som norsk. Importsertifikat skal sikre at ein eventuell re-eksport skjer i samsvar med eksportkontrollreglane i importlandet.

Søknader om eksport til land utanfor den allierte og nærstående kretsen av land vil bli grundig vurderte med tanke på dei aktuelle utanriks- og innanrikspolitiske tilhøva, jf. Utanriksdepartementets retningslinjer. Dersom konklusjonen er at ein kan gje løyve til eksport, blir det kravd dokumentasjon der mottakaren erklærer at han eller ho er endeleg brukar/mottakar av materiellet, gjer greie for kvar det skal installerast og brukast og forsikrar at materiellet ikkje skal leverast vidare utan med samtykke frå norske styresmakter. I bestemte saker kan det vere krav om at styresmaktene skal stadfeste sluttbrukarerklæringa.

Innanfor ramma av det multilaterale eksportkontrollregelverket blir det utveksla informasjon om sluttbrukarar som det knyter seg uro til, om lisensavslag og om relevant informasjon om forsøk på skaffe seg lisens. Sjølv om det enkelte landet ikkje er bunde av avslag frå andre, blir det teke omsyn til denne typen informasjon i all behandling av lisenssøknader. Noreg arbeider aktivt for å styrkje denne mekanismen innanfor relevante forum, mellom anna ved å støtte eit forslag om førehandskonsultasjonar i dei tilfella der eit anna land vurderer ein søknad om eksport av varer som tilsvare dei som har fått avslag, og som eit anna land har meldt om. Noreg meiner at ein slik praksis over tid vil føre til at det i handelen med våpen og militært materiell utviklar seg ei internasjonal ansvarskjensle som det er større semje om.

Det går føre seg ei internasjonal utveksling av opplysningar om og synspunkt på kva dokumentasjonskrav som bør stillast. Målet er å komme fram til meir einsarta standardar og prosedyrar på internasjonal basis, særleg med sikte på å hindre ulovleg handel med handvåpen og lette våpen. Innanfor både OSSE og Wassenaar-samarbeidet er det oppnådd semje om rettleiande format for sluttbrukarsertifikat. Når det gjeld utførsel av berbare luftvernsystem (MANPADS), har medlemslanda i Wassenaar-samarbeidet vedteke strenge retningslinjer som ein føreset blir implementerte nasjonalt. Desse retningslinjene omfattar òg krav til sluttbrukarkontroll, medrekna dokumentasjon på styresmaktnivå. Tilsvarande retningslinjer har òg OSSE vedteke seinare.

Delleveransar og fleirnasjonale produkt

Retningslinjene tek omsyn til at eksporten kan ha ulike formål, til dømes samarbeids- og utviklingsprosjekt, tenester eller teknologioverføringar. Produkta kan ha sjølvstendig funksjon eller vere delleveransar. Med delar er meint varer utan sjølvstendig funksjon, til dømes elektronikkomponentar,

programvare eller metallhylser. For delleveransar skal søknaden i utgangspunktet behandlast på same måten som ved eksport av sluttproduktet. Ved samarbeidsavtalar som er godkjende av norske styresmakter, jf. kap. VII.2 i retningslinjene, kan ein som eit unntak omgå kravet til sluttbrukardokumentasjon. Desse reglane gjeld når det ferdige produktet ikkje er å rekne som norsk.

Unntak frå hovudregelen om norsk sluttbrukarkontroll kan òg gjerast på visse vilkår dersom produktet er resultatet av eit fleirnasjonalt samarbeid. Dersom det endelege produktet ikkje er å rekne som norsk, kan det ferdige produktet eksporterast etter reglane i samarbeidslandet, jf. kap. III i retningslinjene om samarbeids- og utviklingsprosjekt.

Retningslinjene frå 1992 var ikkje heilt klare i spørsmålet om korleis søknader om utførsel av produkt med fleirnasjonal identitet skulle behandlast. Auka integrasjon i forsvarsindustrien og større internasjonalt samarbeid om utvikling og produksjon av forsvarsmateriell skapte nye utfordringar for eksportkontrollen.

I 1998 blei det difor teke inn eit nytt kapittel IV som set nærare reglar for behandlinga av fleirnasjonale produkt.

2.2 Eksportkontrolllova

Eksportkontroll blir utøvd på grunnlag av *Lov av 18. desember 1987 nr. 93 om kontroll med eksport av strategiske varer, tjenester og teknologi m.v.* Varer, tenester og teknologi som kan spele ei rolle for utviklinga, produksjonen eller bruken av produkt til militære formål i andre land, eller som direkte kan tene til å utvikle eit lands militære evne, må ikkje førast ut utan løyve frå Utanriksdepartementet. Liste I (våpen og militært materiell) og liste II (fleirbruksvarer) inneheld produkt og teknologi som krev slikt løyve. Kontrollen med teknologi omfattar òg immateriell teknologioverføring.

Tenester knytte til varer og teknologi i liste I og II, og andre tenester som direkte kan tene til å utvikle eit lands militære evne og som blir ytte i utlandet eller her i landet for bruk i utlandet, krev òg løyve frå Utanriksdepartementet.

Lova set forbod mot at personar som har bustad eller opphaldsstad i Noreg, og norske selskap, stiftingar og samanslutningar driv handel med, formidlar eller på anna vis medverkar til sal av våpen og militært materiell frå eitt framandt land til eit anna utan særskilt løyve.

I tillegg er det lisensplikt for alle varer og tenester og all teknologi til militært bruk til område der det er krig eller der krig truar eller til land der det er borgarkrig, og til område under våpenembargo vedteken av Tryggingrådet i FN med heimel i kapittel VII i FN-pakta.

Alle har plikt til å gje departementet den hjelp det treng for å kontrollere at reglane i lova eller forskriftene er følgde. Dette gjeld alle opplysningar som er å rekne som nødvendige i samband med behandlinga av søknader om eksportlisens. Ein slik rett til å innhente bedriftssensitiv informasjon har sitt motstykke i teiepliktreglane i lova.

Eksportkontrolllova inneheld eigne straffeføresetnader. Forsettleg brot på regelverket blir straffa med bøter eller fengsel inntil fem år eller begge delar. Aktlaust brot kan straffast med bøter eller fengsel inntil to år. Når lovbrottet er gjort av ein som handlar på vegner av eit selskap med avgrensa ansvar, eit kommandittselskap eller ei anna samanslutning eller ei stifting, kan føretaket ileggjast bot. Dersom eit forhold blir ramma av strengare straffebod, er det straffelova som gjeld.

Arbeidet med lovendringar

I tråd med Innst.O. nr. 74 (2004–2005) og Ot.prp. nr. 47 (2004–2005) avgjorde Stortinget (jf. Besl.O. nr. 72 (2004–2005)) å utvide virkeområdet til eksportkontrolllova til å omfatte utførsler som kan nyttast til å gjennomføre terrorhandlingar. I tillegg blei lova endra for å gje heimel for kontroll med formidlinga av nærare fastsette fleirbruksvarer mellom to tredjeland. Endringane, som tok til å gjelde 1. juli 2005, er gjevne att i kursiv:

«Kongen kan bestemme at varer og teknologi som kan være av betydning for andre lands utvikling, produksjon eller anvendelse av produkter til militært bruk eller som direkte kan tjene til å utvikle et lands militære evne, *samt varer og teknologi som kan benyttes til å utøve terrorhandlinger, jf. straffelovens § 147 a første ledd*, ikke må utføres fra norsk tollområde uten særskilt tillatelse. Det kan også settes forbud mot at det uten særskilt tillatelse ytes tjenester som nevnt i første punktum. Det kan settes vilkår for tillatelsene.

Kongen kan likeså sette forbud mot at personer som har bopel eller oppholdssted i Norge og norske selskaper, stiftelser og sammenslutninger uten særskilt tillatelse driver handel med, formidler eller på annen måte bistår ved salg av våpen og militært materiell fra et fremmed land til et annet. *Tilsvarende gjelder for strategiske varer og teknologi som er nærmere angitt i forskrift.*

Kongen gir nærmere forskrifter til utfylling og gjennomføring av loven.»

Bakgrunnen og behovet for å oppdatere eksportkontrolllova³ var at lova berre gav heimel for å regulere utførsel som kan «tjene til å utvikle et lands militære evne». I kjølvatnet av terroråtaka mot amerikanske mål 11. september 2001 sette Utanriksdepartementet i gang eit arbeid for å lovfeste krav om kontroll med utførsel av andre varer, teknologi og tenester som kan nyttast til terrorformål. I tillegg til terrorismeaspektet kom Utanriksdepartementet med framlegg om å gje heimel for kontroll med formidlinga av visse særleg sensitive fleirbruksvarer. Slik kontroll inneber at personar som har fast opphald i Noreg, og norske selskap og institusjonar under visse omstende må ha løyve frå Utanriksdepartementet for å kunne formidle sal av slike varer mellom to tredjeland. Arbeidet med å sikre gjennomføringa i forskrift er omtalt i kapittel 2.3 i meldinga.

Utanriksdepartementet arbeider med eit framlegg til fleire endringar i eksportkontrolllova. Desse endringane har som foremål å gje heimel for kontroll med transport av våpen, militært materiell og visse fleirbruksvarer mellom to tredjeland,

I tillegg omfattar framlegget tiltak for å styrkje kontrollen med formidlinga av våpen, militært materiell og fleirbruksvarer ved å gjere kontrollen gjeldande for «*einkvar*».

Begge framlegga inneber ei vesentleg styrking av den norske kontrollen med eksporten av strategiske varer. Den lova vi har i dag, omfattar ikkje kontroll med transport av våpen og militært materiell, berre handlingar knytte til sal av slike varer mellom to tredjeland. Vidare heiter det i lovteksten i dag at kontrollen rettar seg mot «personer som har bopel eller oppholdssted i Norge og norske selskaper, stiftelser og sammenslutningar». Å erstatte denne formuleringa med «*einkvar*» inneber ei utviding av jurisdiksjonen og vil vere i tråd med alminnelege norske jurisdiksjonsføresegner.

Det blir òg arbeidd med sikte på å styrkje kontrollen med varer og teknologi, medrekna transport, når det ligg føre informasjon om at varene er meint for terrorformål. Det er likevel nødvendig å vente på det arbeidet Justisdepartementet held på med for å styrkje straffelova på dette området. Det er venta at Justisdepartementet vil vere ferdig med å gå gjennom straffelova i 2008.

2.3 Forskrift til gjennomføring av eksportkontrollen

Det er utferda forskrift i medhald av eksportkontrolllova. Forskrift av 10. januar 1989 gjev nærare reglar om gjennomføringa av eksportreguleringa. Denne forskrifta inneheld mellom anna krav om lisens ved utførsel av varer og tilhøyrande teknologi som står på vareliste I (våpen og militært materiell) og vareliste II (fleirbruksvarer). Det krevst dessutan løyve ved utførsel av nærare fastsett teknologi, medrekna immaterielle ytingar, tekniske datapakkar og produksjonsrettar for varer, i tillegg til visse tenester. Vidare inneheld forskrifta føresegner om visse unntak frå lisensplikta og administrative føresegner om oppbevaring av løyve og om rett for departementet til å stille vilkår for tildeling av lisens. I 2000 blei ein ny paragraf (§ 13) lagd til. Denne gjev departementet høve til å kalle tilbake ein lisens dersom grunnlaget for tildelinga er vesentleg endra.

For å gjennomføre bindande vedtak i Tryggingrådet i FN om fullstendig eller delvis handelsembargo mot visse land, blir det utferda forskrifter med heimel i *Lov av 7. juni 1968 nr. 4 om gjennomføring av bindende vedtak av De Forente Nasjoners Sikkerhetsråd*. På denne måten blir bindande vedtak i Tryggingrådet gjorde til norsk rett. Gjeldande forskrifter i samband med dette er oppførte i kapittel 2.4 i meldinga. Norske forskrifter om sanksjonar mot Nord-Korea og Iran er nærare omhandla i kapittel 2.5 og 2.6 i meldinga.

Arbeidet med forskriftsendringar

I St.meld. nr. 36 (2004–2005) og St.meld. nr. 19 (2005–2006) om utførsel av forsvarsmateriell frå Noreg, eksportkontroll og internasjonalt ikkje-spreiingssamarbeid blei det gjort greie for forskriftsendringar som blei gjennomførte i 2004.

Utanriksdepartementet arbeider no med korleis lovendringane som blei sette i verk 1. juli 2005, kan gjennomførast i forskrift. Utanriksdepartementet har sendt eit utkast til revidert forskrift til høyring. Målet er å gjennomføre forskriftsendringane i 2007. Utkastet til forskriftsendring rettar seg i første omgang mot å styrkje kontrollen med formidlinga av fleirbruksvarer og å styrkje kontrollen med alle varer når desse kan vere meint for eit program for masseødeleggingsvåpen («fangar alt»-kontroll). I tillegg blir det gjort framlegg om å presisere eksisterande unntak frå lisensplikta når det gjeld retur av eit NATO- eller EU-lands utstyr etter øving eller trening i Noreg.

³ Lov av 18. desember 1987 nr. 93 om kontroll med eksport av strategiske varer, tenester og teknologi m.v.

Basert på resultatet av ei høyring som blei sendt til dei aktuelle instansane i april 2007 om endringar i eksportkontrolllova når det gjeld kontroll med transport av våpen og militært materiell, jf. kapittel 2.2, vil Utanriksdepartementet vurdere gjennomføringa av slik kontroll i forskrift med sikte på å leggje ned forbod mot transport av våpen og militært materiell til land som er under våpenembargo vedteken av Tryggingrådet i FN eller andre tiltak som Noreg har slutta opp om.

Det er regjeringa sitt syn at dette vil sikre kontrollen med transport av våpen og militært materiell på ein eigna måte. Arbeidet med desse forskriftsendringane vil bli sett i verk så snart høyringa om framlegget til den føregåande lovendringa er avslutta.

Med omsyn til arbeidet med forbod mot utførsel og formidling av varer, teknologi og tenester når det er kjent at dei er tenkt nytta til å utøve terrorhandlingar, er det nødvendig å koordinere dette arbeidet med Justisdepartementet sitt arbeid med ny straffelov i denne samanhengen. Det er venta at Justisdepartementet vil vere ferdig med gjennomgangen i 2008.

Kontrollistene

Utanriksdepartementets kontrollister er ein del av eksportkontrollforskriftene. Dei forsvarsprodukta som er omfatta av denne meldinga, er spesifiserte i liste I. Fleirbruksvarer er oppførte i liste II. For utførsel av varer som er spesifiserte i listene, krevst det utførselslisens frå Utanriksdepartementet. Vidare krevst det skriftleg løyve ved overføring av teknologi og utføring av tenester for utanlandsk kunde, anten tenesta blir utført i Noreg eller i utlandet.

Liste I dekkjer alle våpen og militære varer som er omfatta av internasjonale varelistar. Den norske lista er utforma slik at ho omfattar alle kategoriar våpen og militært materiell, og lisensplikta gjeld for alle varer og all teknologi som er spesielt konstruert eller modifisert for militære formål.

Etter terroråtaka 11. september er det innanfor dei multilaterale eksportkontrollregima teke initiativ til å identifisere varer og teknologi som i visse situasjonar kan nyttast i terrorverksemd. Siktemålet er at slike varer og slik teknologi blir underlagt eksportkontroll. Det er gjort fleire vedtak om å utvide listene, mellom anna når det gjeld ubemanna luftfarkostar (UAV) og visse glattbora skytevåpen. Fleire framlegg om å inkludere nye varer og ny teknologi i listene er under diskusjon.

Anna lisensplikt. Særlege unntak frå lisensplikta

I tillegg til lisensplikta for varer, teknologi og tenester som er spesifiserte i kontrollistene, har forskriftene reglar som i spesielle tilfelle fangar opp varer som ikkje er spesifiserte i listene. Det finst tre slike reglar («fangar alt»-reglar) i forskriftene (§ 1 bokstavane f, g og h).

Den eine regelen seier at ved utførsel for militær bruk til område der det er krig eller der krig truar eller til land der det er borgarkrig, er varer, teknologi og tenester av alle slag lisenspliktige sjølv om dei ikkje er omfatta av listene.

Den andre regelen gjev heimel til å krevje lisens for varer, teknologi og tenester av alle slag sjølv om dei ikkje er omfatta av listene frå Utanriksdepartementet, i tilfelle der eksportøren er kjend med at desse er tiltenkte eller vil bli brukte i samband med utvikling, produksjon, vedlikehald, lagring, deteksjon, identifikasjon eller destruksjon av kjernevåpen eller kjemiske eller biologiske våpen. Tilsvarande gjeld i samband med utvikling, produksjon, vedlikehald eller lagring av missil som leverer slike våpen. Denne regelen vil bli sendt ut på høyring med sikte på å styrkje kontrollen i tråd med internasjonale forpliktingar. Det er gjort nærare greie for arbeidet med forskriftsendringar ovanfor.

I tillegg er det lisensplikt for alle varer og tenester eller all teknologi til militær bruk i område under våpenembargo vedteken av Tryggingrådet i FN med heimel i kapittel VII i FN-pakta. Dette er i tråd med vedtak fatta innanfor ramma av Wassehaar-samarbeidet.

2.4 Internasjonale tiltaksregime med eksportforbod

Under følgjer eit oversyn over FN-sanksjonar, EU-tiltak og terrorismetiltak som inneheld våpenembargoar.

FNs sanksjonsregime

Sanksjonar som er vedtekne gjennom bindande vedtak i Tryggingrådet i FN blir gjennomførte i norsk rett ved forskrift med heimel i *Lov til gjennomføring av bindende vedtak av De Forente Nasjoners Sikkerhetsråd* (gjennomføringslova) av 7. juni 1968.

Desse sanksjonsregima som inneheld våpenembargo, er gjennomførte med heimel i denne lova⁴:

1990–08–09 nr. 0635: *Forskrift om gjennomføring av De Forente Nasjoners Sikkerhetsråds resolusjoner om sanksjoner mot Irak*

1992–02–07 nr. 0077: *Forskrift om sanksjoner mot Somalia*

1992–11–27 nr. 0879: *Forskrift om sanksjoner mot Liberia*

1997–10–23 nr. 1116: *Forskrift om sanksjoner mot Sierra Leone*

1999–12–22 nr. 1374: *Forskrift om sanksjoner mot Usama bin Laden, Al-Qaida og Taliban*

2003–10–10 nr. 1221: *Forskrift om sanksjoner mot Den demokratiske republikken Kongo*

2004–12–10 nr. 1617: *Forskrift om sanksjoner mot Elfenbenskysten*

2006–06–02 nr. 573: *Forskrift om sanksjoner mot visse grupper, militser og personer som opererer i Darfur-provinsen i Sudan*

2006–09–08 nr. 1040: *Forskrift om sanksjoner mot aktører i Libanon*

2006–12–15 nr. 1405: *Forskrift om sanksjoner mot Nord-Korea*

2007–02–09 nr. 149: *Forskrift om sanksjonar mot Iran*

Terrorismetiltak

Desse terrorismetiltaka inneheld våpenembargo:

– Tryggingrådetets resolusjon 1373

(*tiltak mot terrorisme*)

– Tryggingrådetets resolusjon 1540

(*ikkje-spreiing av masseødeleggingsvåpen*)

– Tryggingrådetets resolusjon 1333/1390/1617/1677

(sanksjonar mot Al-Qaida/Taliban)

– Tryggingrådetets resolusjon 1735

(om trugsmål mot internasjonal fred og tryggleik på grunn av terroristhandlingar)

EUs tiltaksregime

EU-rådet har vedteke ei rekkje felles haldningar med tiltaksregime overfor ulike statar. Fleire av desse tiltaksregima inneheld våpenembargoar. Noreg blir oppmoda om å slutte opp om EU-rådets felles haldningar. Den norske oppslutninga om EUs felles haldningar er ikkje folkerettsleg bindande.

Den norske oppslutninga om EUs tiltaksregime kan gjennomførast ved forskrift med heimel i

⁴ I tillegg til vedtak om sanksjonar vedtekte av Tryggingrådet i FN, gjorde OSSE i 1992 vedtak om våpenembargo i samband med konflikten kring Nagorno-Karabakh. Som medlem følger Noreg dette vedtaket.

Lov av 27. april 2001 nr. 14 om iverksetjing av internasjonale, ikkje-militære tiltak i form av avbrot eller avgrensing av økonomisk eller anna samkvem med tredjestatar eller rørsler.

Sanksjonar mot Burma er gjennomførte med heimel i denne lova ved:

2003–07–04 nr. 895: *Forskrift om særlege tiltak mot Burma.*

Når det særskilt gjeld gjennomføringa av EU-rådets felles haldning med sanksjonar mot regimet i Zimbabwe er det laga ei eiga særlov, jf. *Lov av 27. juni 2003 nr. 58 om særlege tiltak mot Republikken Zimbabwe.* Sanksjonane er gjennomførte ved:

2003–08–15 nr. 1050: *Forskrift om særlege tiltak mot Republikken Zimbabwe*

2006–04–28 nr. 450: *Forskrift om særlege tiltak mot Usbekistan*

2.5 Tryggingrådetets vedtak om sanksjonar mot Iran

Tryggingrådet i FN vedtok sanksjonar mot Iran 23. desember 2006 (resolusjon 1737) og 24. mars 2007 (resolusjon 1747).

Sanksjonane rettar seg mot Irans kjernefysiske program, òg medrekna leveringsmiddel for masseødeleggingsvåpen, og mot transport, formidling og eksport av konvensjonelle våpen. Sanksjonane omfattar likeins reiserestriksjonar for iranske statsborgarar som er knytte til landets kjernefysiske program, og forbod mot investeringar og finansiering i samband med dette.

Det er utarbeidd ei eiga norsk forskrift⁵ for å sikre at resolusjonsforpliktingane blir gjennomførte. Ved gjennomføring av eksportkontrolltiltak skal alle statar hindre eksport til Iran av produkt som er kontrollerte av dei multilaterale eksportkontrollregima for kjernefysisk eksport⁶ og missilteknologi⁷. Alle statar skal dessutan hindre eksport av alle varer som kan medverke til Irans opprikkingsverksemd, opparbeiding av tungtvatn-relaterte aktivitetar eller til utvikling av leveringsmiddel for kjernevåpen. Vidare er det vedteke forbod mot eksport av våpensystem til Iran og transport og formidling av våpen til landet.

⁵ Forskrift om sanksjonar mot Iran fastsett ved kgl.res. 9. februar 2007 med heimel i Lov av 7. juni 1968 nr. 4 om gjennomføring av bindende vedtak av De Forente Nasjoners Sikkerhetsråd. Fremja av Utanriksdepartementet.

⁶ Nuclear Suppliers Group (NSG)

⁷ Regimet for eksportkontroll av missilteknologi (Missile Technology Control Regime, MTCR)

2.6 Tryggingsrådsvedtak om sanksjonar mot Nord-Korea

Med utgangspunkt i tryggingsrådsresolusjon 1718 vedteken 14. oktober 2006 fastsette Utanriksdepartementet ei eiga forskrift⁸ om sanksjonar mot Nord-Korea for å sikre gjennomføring i nasjonal rett.

Forskrifta set mellom anna forbod mot at norske rettssubjekt og alle som oppheld seg på norsk territorium, leverer våpensystem eller nærare fastsett militært materiell og fleirbruksvarer for masseødeleggingsvåpen til Nord-Korea. I tillegg omfattar forskrifta forbod mot eksport av visse luksusvarer og føresegner om å fryse formuesgode som er til rådvelde for visse personar og einingar.

⁸ Forskrift om sanksjoner mot Nord-Korea fastsett ved kgl.res. 15. desember 2006 med heimel i Lov av 7. juni 1968 nr. 4 om gjennomføring av bindende vedtak av De Forente Nasjoner Sikkerhetsråd. Fremja av Utanriksdepartementet.

2.7 EU-kodeksen

Noreg slutta seg til EU-kodeksen for våpeneksport i 1998. Dei åtte kriteria i kodeksen har hittil blitt handheva innanfor ramma av det norske regelverket. Kodeksen har utvikla seg til å framstå som eit internasjonalt referanseverk for lisensiering av våpen og militært materiell. I det multilaterale eksportkontrollsamarbeidet blir det i aukande grad referert til EU-kriteria. I tillegg dannar kodeksen i aukande grad ramma for openheit om utførsel av våpen og militært materiell. Innanfor EU blir det no arbeid for å vidareutvikle og styrkje kodeksen.

Frå norsk side er det lagt vekt på å medverke til internasjonalt aksept for høge standardar på dette området. Dette gjeld både ansvar i behandlinga av søknader om utførsel og openheit om slik handel. På denne bakgrunnen gjorde Noreg og EU i 2004 ein avtale om eit nærare samarbeid innanfor ramma av kodeksen. Samarbeidet inneber mellom anna at det blir utveksla regelmessig informasjon om avslag på søknader om eksport av våpen og militært materiell med utgangspunkt i kriteria i kodeksen. Oversyn over avslag på søknader om utførselslisens for våpen og militært materiell i samsvar med kodeksen er sett opp i kapittel 7.

3 Utanriksdepartementets arbeid for større innsyn

Regjeringa er oppteken av å gje større innsyn i spørsmål knytte til utførselen av norsk forsvarsmateriell. I denne meldinga er det difor lagt vekt på å skildre varene og teknologien som er utført i størst mogeleg grad, samtidig som det blir opplyst om kva land som har fått varene. For å gjere framstillinga av eksportomfanget meir oversiktleg er det òg utarbeidd grafiske framstillingar. Det er informert om formidling av forsvarsmateriell mellom tredjeland og om overføring av produksjonsrettar for forsvarsmateriell til utlandet. I tillegg er det informert om forsvarsstyresmaktas utførsel av forsvarsmateriell, om utførselen av handvåpen og om kva EU-kriterium som er lagde til grunn ved avslag på søknader om lisens.

Informasjonen er slik inndelt:

- varer som er utførte, mellom anna korleis varene fordeler seg på kategori A- og B-materiell,
- avslag på lisenssøknader,
- løyve til formidling av forsvarsmateriell frå eitt tredjeland til eit anna,
- løyve til overføring av produksjonsrettar,
- utførsel av handvåpen,
- relevante utlån av forsvarsmateriell frå forsvarsstyresmakta.

Det er lagt vekt på å gjere informasjonen meir oversiktleg ved å bruke grafiske framstillingar og forklaringar, mellom anna i form av fotnotar.

Det har dei siste åra blitt vesentleg større openheit om eksporten av forsvarsmateriell. Forsvarsbedriftene er pålagde nye rapporteringsplikter. For å etterleve desse pliktene krevst det godt innar-

beidde system og rutinar. Dette gjeld òg for det arbeidet Utanriksdepartementet har med rapportane, medrekna nødvendig kvalitetssikring av materialet.

For å sikre at informasjonen som står i den årlege stortingsmeldinga, er så korrekt og komplett som mogeleg, er det nødvendig å gje tid til å etablere dei nødvendige rutine og systema. Det vesentlege innsyn i eksporten av forsvarsmateriell, må vurderas mot den lovpålagde teiepliktreglar og behovet bedriftene har for å verne om forretningsmessige tilhøve. Dette er bakgrunnen for at denne meldinga om eksporten av forsvarsmateriell i 2006 i hovudsak følgjer same formatet som meldinga om eksporten i 2005.

Praktiseringa av auka innsyn vil måtte skje innanfor ramma av dei avgrensingar som teieplikta i eksportkontrolllova set. I medhald av lova har alle plikt til å gje Utanriksdepartementet den hjelpa som krevst for å kontrollere at føresegnene i lova eller forskriftene blir følgde. Det gjeld alle opplysningar som er rekna som nødvendige i samband med behandlinga av søknader om eksportlisens. Ein slik rett til å innhente bedriftssensitiv informasjon har sitt motstykke i dei strenge føresegnene om teieplikt i lova.

Når det gjeld Stortingets innsyn i eksporten av forsvarsmateriell, meiner regjeringa at Stortinget skal sikrast innsyn gjennom den årlege stortingsmeldinga om eksport av forsvarsmateriell. Regjeringa vil samtidig vidareføre praksisen med å konsultere og informere Stortinget om saker av særleg omfang og som er særleg viktige.

4 Multilateralt samarbeid om eksportkontroll og ikkje-spreiing

Multilaterale ikkje-spreiingsavtalar og nedrustingsinstrument er sentrale uttrykk for det arbeidet verdssamfunnet driv med nedrusting og for å hindre spreining av masseøydeleggingsvåpen, og dessutan ukontrollert flyt av andre våpen. For at ein skal nå målsetjingane med desse avtalane og instrumenta, er det likevel behov for at alle land gjennomfører ein effektiv nasjonal eksportkontroll.

Det at leverandørland samarbeider og koordinerer nasjonale tiltak gjennom multilateralt eksportkontroll-samarbeid er såleis eit viktig verkemiddel i arbeidet for å hindre spreining av masseøydeleggingsvåpen og oppbygging av ei offensiv militær slagkraft som kan vere eit trugsmål mot internasjonalt stabilitet og tryggleik. Dette samarbeidet finn først og fremst stad i dei multilaterale eksportkontrollregima¹. Samarbeidet er oppretta av leverandørland for å sikre at folkerettslege avtalar på ikkje-spreiingsområdet blir etterlevde, særleg avtalen om ikkje-spreiing av kjernevåpen (NPT), kjemivåpenkonvensjonen (CWC) og konvensjonen om forbod mot biologiske våpen (BWC). På denne måten tek land som har sensitiv teknologi, ansvar for å sikre at varene og teknologien deira ikkje medverkar til å utvikle masseøydeleggingsvåpen eller hamnar i hendene på terroristar.

Dei seinare åra har leverandørland òg arbeidd for at alle land skal gjennomføre eksportkontroll. Bakgrunnen for dette er i hovudsak kunnskapen om at oppkjøparar til skjulte våpenprogram utnyttar land med svake kontrollrutinar for å skaffe seg dei varene og den teknologien dei ønskjer. Sluttbrukarkontroll er difor blitt eit nøkkelord for eksportkontrollen i leverandørland, og tendensen går klart i retning av at det òg blir kontroll med transitt, transport og formidling mellom tredjeland. I tillegg er det ei auka satsing på målretta informasjonsutveksling mellom landa.

Etter terroråtaka 11. september 2001 har det internasjonale samfunnet sett i verk nye tiltak for å

hindre at våpen, militært materiell og sensitive fleirbruksvarer kjem i hendene på ikkje-statlege aktørar. Tryggingrådsresolusjon 1373 (2001) pålegg medlemslanda å treffe nødvendige tiltak mot terrorisme gjennom lovgjeving og kontrolltiltak på nasjonalt plan. Tryggingrådet i FN vedtok dessutan 28. april 2004 resolusjon 1540 om ikkje-spreiing av masseøydeleggingsvåpen. Resolusjonen gjev støtte til og godkjenner eksportkontrolltiltak i kampen mot spreining av masseøydeleggingsvåpen. Han forpliktar alle FN-medlemslanda til å motarbeide spreining av kjernevåpen, biologiske og kjemiske våpen og leveringsmiddel (missil) for slike våpen. Denne forpliktinga gjeld uavhengig av om landa er part i dei globale nedrustings- og ikkje-spreiingsavtalane. Rapporteringskrava er særleg knytte til nasjonal lovgjeving når det gjeld import- og eksportkontroll, politi- og tollkontroll og fysisk sikring av sensitivt materiale. Det er oppretta ein eigen komité under Tryggingrådet i FN for å analysere rapportane frå medlemslanda.

Innanfor dei multilaterale eksportkontroll- og ikkje-spreiingsregima er det teke ei rekkje initiativ for å medverke til å oppfylle tryggingrådsresolusjon nr. 1373 og 1540 om tiltak mot terrorisme. Retningslinjene i regima er oppdaterte til å omfatte tiltak som kan hindre at sensitive varer og teknologi hamnar i hendene på terroristar. Det er teke initiativ til ei meir omfattande utveksling av aktuell informasjon, identifisering av varer og teknologi som er særleg relevant i terrorsamanheng og større openheit om leveransar av slike varer og slik teknologi. Det er oppretta tiltak som mellom anna er retta mot kontroll med dei som formidlar og distribuerer sensitive varer og sensitiv teknologi mellom tredjeland. Det er òg teke initiativ i retning av tiltak for å avdekkje bruken av mellomledd og frontsselskap i samband med illegitime omsetningsaktivitetar. Noreg er ein pådrivar i dette arbeidet. Med utgangspunkt i tryggingrådsresolusjon 1540 har dei multilaterale eksportkontrollregima vendt seg til 1540-komiteen og tilbode assistanse til land som har behov for å sikre at forpliktingane blir etterlevde og gjennomførte.

I arbeidet med å identifisere korleis eksportkontroll kan medverke til å hindre at terroristar får tilgang til våpen og sensitive varer, blir det lagt sær-

¹ Australia-gruppa (kjemiske og biologiske våpen), Nuclear Suppliers Group (NSG) og Zangger-komiteen (kjernefysiske våpen), regimet for kontroll med eksport av missilteknologi (MTCR), Wassenaar-samarbeidet (WA) (konvensjonelle våpen og sensitiv høgteknologi).

leg vekt på utveksling av informasjon, kontroll med transittsendingar, styrking av grensekontrollen, kontroll med formidlinga mellom tredjeland og immateriell teknologioverføring. I tillegg er det sett i gang eit arbeid for å vurdere kva sensitive varer som kan vere mest attraktive for terroristar, og som ikkje står på kontrollistene i dag. Dette dreier seg til dømes om utstyr som kan forstyrre samband (jammeutstyr) og visse typar laserutstyr. Det er dessutan oppretta høge internasjonale kontrollstandardar for handel, transport og lagring av berbare luftvernssystem (MANPADS²). I hendene på terroristar er slike våpen eit alvorleg trugsmål mot sivil luftfart. Innanfor Wassenaar-samarbeidet er det vedteke omfattande retningslinjer for kontroll med både leveransar og lagring av slike våpen.

I tillegg til utveksling av informasjon om sluttbrukarar, frontsekskap, omsetningsmetodar, fraktruter og prosjekt som det knyter seg særleg uro til i spreingssamanheng, skjer det ei omfattande utveksling av informasjon mellom regimelanda om faktisk eksport og avslag på lisenssøknader. Det er ein føresetnad at landa tek omsyn til denne informasjonen i sitt eige lisensieringsarbeid, mellom anna ved å avslå lisensar som andre regimeland har meldt om avslag på.

Det er eit mål å knyte potensielle leverandørland som står utanfor eksportkontroll-regima, nærare til det internasjonale samarbeidet. Tryggingrådsresolusjon 1540 gjev no legitimitet til dette arbeidet. Som formann i Nuclear Suppliers Group (NSG) 2005–2006 og som deltakar i formannskaps-troikaen 2006–2007 har Noreg lagt stor vekt på å føre ein tett dialog med land som står utanfor dei multilaterale eksportkontrollregima, for å fremje større forståing for at det er viktig med nasjonale eksportkontrolltiltak og innsats på ikkje-spreiingsområdet.

Arbeidet med å hindre spreing av masseødeleggingsvåpen går føre seg langs fleire spor. Eit av spora er tryggingrådsresolusjon 1540 som pålegg FN-medlemslanda å setje i verk ei rekkje nasjonale tiltak. For mange land er arbeidet med å følgje opp resolusjonen krevjande og stiller store krav til ressursar. I denne samanhengen er det frå norsk side lagt vekt på å medverke med kompetanse og ressursar både bilateralt og i samband med regionale eller internasjonale seminar. Formålet er å hjelpe andre land med å etablere ein adekvat eksportkontroll.

I 2006 bidrog Noreg mellom anna i slike aktivitetar overfor land i Latin-Amerika, Sørøst-Asia, Sentral-Asia og Kaukasus. I november 2006 arran-

gerte Indonesia og Noreg ein konferanse i Indonesia for landa i Sør-Asia om korleis ein kan styrkje arbeidet med ikkje-spreiing, mellom anna gjennom nasjonale eksportkontrolltiltak. I mars 2007 arrangerte Noreg saman med den tyske EU-formannskapet og Chile ein konferanse i New York. Formålet med denne konferansen var å styrkje det praktiske samarbeidet mellom dei landa som har gode nasjonale system for å hindre spreing, og dei landa som har mangelfulle ordningar. Over 30 land frå alle regionar deltok saman med representantar frå ulike FN-organisasjonar og akademiske miljø. Dette norske engasjementet blir verdsett internasjonalt.

Dei siste åra har ein sett ein aukande aktivitet frå EU si side innanfor dei multilaterale eksportkontrollregima. Eksportkontroll er eitt av tre satsingsområde som EU har sett opp i kampen mot terrorisme. Det er eit omfattande samarbeid og koordinering mellom EU-landa om eksportkontroll. Det er òg oppretta eit vesentleg program retta mot dialog med og opplæring av relevante styresmakter i land som ikkje deltek i eksportkontrollregima.

Frå norsk side er det oppretta eit nært samarbeid og koordinering med EU på eksportkontrollområdet. Noreg nyttar mellom anna EUs fleirbruksregime som utgangspunkt for den norske kontrollen både når det gjeld kontrollista og kontrollmekanismer. Dette er med på å sikre at det i størst mogeleg grad er det same regelverket som gjeld for norske eksportørar som for europeiske samarbeidspartnarar og konkurrentar.

4.1 Dei globale nedrustings- og ikkje-spreiingsavtalane

Avtalen om ikkje-spreiing av kjernevåpen (NPT)

NPT tok til å gjelde i 1970 og har vore med på å avgrense talet på land som har skaffa seg kjernevåpen. Avtalen byggjer på ei forståing om at berre dei fem statane³ som hadde utvikla kjernevåpen innan 1. april 1961, har legitim rett til å ha slike våpen. Gjennom ratifiseringa av NPT forplikta desse landa seg til å ruste ned. Avtalen omfattar òg tiltak for å hindre spreing av kjernefysisk teknologi for våpenformål. Samtidig slår avtalen fast at alle statspartar har rett til kjernefysisk teknologi til sivil bruk.

NPT har dei siste åra vore utsett for alvorlege påkjenningar ved at dei tre landa som står utanfor

² Man Portable Air Defence Systems, MANPADS

³ Frankrike, Kina, Russland, Storbritannia og USA.

avtalen (India, Pakistan og Israel), har eller ein reknar med at dei har utvikla kjernevåpen. Samtidig har mellom anna USA, Storbritannia, Frankrike og Russland teke til orde for å bringe desse landa nærare det multilaterale ikkje-spreiingsregimet.

Gjennom NPT har dei fem anerkjende kjernevåpenstatane forplikta seg til å ruste ned. Målet er ei verd fri for kjernevåpen. Mellom mange land er det ei utbreidd oppfatning at framdrifta i nedrustingsarbeidet har stansa opp. Mange land er skeptiske til å påta seg nye ikkje-spreiingsforpliktingar før kjernevåpenlanda har innfridd meir på nedrustingsområdet. Regjeringa legg til grunn at nedrusting og ikkje-spreiing gjensidig må forsterke kvarandre, men ønskjer òg å motverke at ein koplar desse to spørsmåla slik at framgang på eitt område blir knytt til framgang på det andre. Ikkje-spreiingstiltak slik som eksportkontroll og effektive verifikasjonsordningar fremjar global tryggleik og må ikkje knytast opp til framgang på nedrustingsområdet.

Noreg har teke eit særleg ansvar internasjonalt for å styrkje arbeidet med nedrustings- og ikkje-spreiingsspørsmål. Vi samarbeider tett med ei gruppe på seks land (Chile, Romania, Australia, Sør-Afrika, Indonesia og Storbritannia) på dette området. Denne såkalla 7-landsgruppa blei oppretta før FN-toppmøtet i september 2005 og har i tida etterpå hatt regelmessig kontakt.

Frå regjeringa er det ei prioritert oppgåve å medverke til at den kjernefysiske nedrustinga skal halde fram. For å lukkast på dette området er det viktig å komme med konkrete og realistiske nedrustingsframlegg. I dette arbeidet har regjeringa styrkt kontakten med norske og utanlandske forskingsmiljø. Dette samarbeidet vil saman med 7-landsinitiativet bli særleg viktig fram mot NPTs tilsynskonferanse i 2010. Det førebuande arbeidet til denne starta i april i 2007.

Konvensjonen mot biologiske våpen

Biologivåpenkonvensjonen (BTWC) tok til å gjelde i 1975 og set forbod mot framstilling, lagring og omsetning av biologiske og giftige stridsmiddel. Det er blitt gjort fleire forsøk på å styrkje denne konvensjonen ved mellom anna å få på plass verifikasjonsordningar. Desse forsøka har så langt ikkje ført fram. Noreg spelte ei aktiv rolle for å oppnå semje i desember 2006 om eit nytt arbeidsprogram med særskilt vekt på nasjonale tiltak for å gjennomføre BTWC-forpliktingane, slik som fysisk vern av farleg biologisk materiale, nasjonal rapportering, å fremje større samarbeid for å utnytte framsteg innan biologiske vitenskapar og å fremje større opp-

slutning om konvensjonen. Det er vidare oppretta ei lita eining i FN-sekretariatet for å støtte opp om BTWC.

Konvensjonen mot kjemiske våpen

Kjemivåpenkonvensjonen (CWC) tok til å gjelde i 1997 og forpliktar partane til ei omfattande rapportering om relevante aktivitetar, mellom anna all inn- og utførsel av visse kjemikalier. Det er òg oppretta eit større sekretariat som hjelper statspartane med å gjennomføre forpliktingane sine. CWC inneheld klare forpliktingar når det gjeld å destruere lager av kjemivåpen, men fleire land har hatt vanskar med å gjennomføre destruksjonsforpliktingane sine innanfor tidsfristane. Konvensjonen inneheld òg eit omfattande inspeksjonsregime.

Ei eiga lov sikrar norsk gjennomføring av konvensjonen.

Tryggingskontrollavtalar med IAEA, Tryggingsrådet i FN og andre multilaterale tiltak

Det internasjonale atomenergibyrådet (IAEA) i Wien har ei nøkkelrolle når det gjeld gjennomføringa av tiltak for å sikre at kjernefysisk materiale og utstyr ikkje blir brukt til militære formål. Alle statspartane i NPT pliktar å inngå tryggingskontrollavtalar med byrådet. Noreg gjorde ein slik avtale med IAEA allereie i 1972.

Irak-erfaringane tidleg på 1990-tallet viste mellom anna at dei eksisterande tryggingskontrollavtalane ikkje var tilstrekkelege. Dette førte til framforhandling av ein modell med tilleggsprotokollar til tryggingskontrollavtalane for dei einskilde landa. Tilleggsprotokollen forpliktar partane til å gje meir detaljert informasjon om aktivitetar knytte til kjerneteknisk verksemd og til å gje IAEA rett til uavhengig verifikasjon av at informasjonen er korrekt. Ein tilleggsprotokoll til Noregs tryggingskontrollavtale av 1972 tok til å gjelde 16. mai 2000. Det er allereie gjort fleire inspeksjonar under tilleggsprotokollen.

Trass i at tilleggsprotokollen har eksistert i 10 år, er det berre 112 land som har underteikna avtalen, og den har tredd i kraft i 78 land. Frå norsk side blir det arbeidd for at så mange land som mogeleg underteiknar og gjennomfører IAEA's tilleggsprotokoll. Dette er ei prioritert oppgåve for Noreg i IAEA-styret. I NPT tek Noreg til orde for at tilleggsprotokollen må gjerast obligatorisk, og i det kjernefysiske eksportkontrollregimet NSG for at den skal vere eit vilkår for å kunne ta imot visse kjernefysiske varer.

4.2 Dei multilaterale eksportkontrollregima

Det er oppretta fem multilaterale eksportkontrollregime. Desse dekkjer teknologiområde knytte til masseøydleggingsvåpen og konvensjonelle våpen. Regima har ei rekkje fellestrekk: Det er oppretta varelistar og retningslinjer, arbeidet skjer i ulike ekspertforum og årlege plenumsmøte gjer vedtak som ein føreset blir gjennomførte av det einskilte medlemslandet gjennom nasjonal lovgjeving og praksis.

Wassenaar-samarbeidet

Wassenaar-samarbeidet (WA, The Wassenaar Arrangement) blei oppretta i 1996 og har som målsetjing å hindre leveransar som kan føre til destabiliserande oppbygging av konvensjonelle våpen og sensitiv høgteknologi, og å hindre terroristar og terrorgrupper i å få tilgang til slike våpen. 39 land er med i samarbeidet.

WA byggjer i stor grad på utveksling av informasjon om godkjenning av og avslag på lisensar og dessutan gjennom å utvikle felles standardar for nasjonale eksportkontrolltiltak. I tillegg er det vedteke retningslinjer om ei rekkje spørsmål mellom anna knytte til kontroll med berbare luftvernsystem, handvåpen og lette våpen, immateriell teknologi og formidling av våpen mellom tredjeland. WA er no eit solid og relevant eksportkontrollregime som set høge standardar for kontroll med konvensjonelle våpen og relevant høgteknologi.

Wassenaar-samarbeidet gjennomfører fjerdekvart år særskilte forhandlingar med sikte på å styrkje og vidareutvikle samarbeidet. Det vil bli gjennomført ein slik forhandlingsrunde i 2007. Frå norsk side vil vi ta aktivt del i dette arbeidet, med særleg fokus på å oppnå større openheit om våpenleveransar mellom WA-landa og styrkje forpliktingane når det gjeld kontroll med transport og formidling av våpen mellom tredjeland.

Zangger-komiteen og Nuclear Suppliers Group (NSG)

Det er etablert to regime for kjernefysiskrelatert eksportkontroll. Zangger-komiteen blei oppretta i 1971 som ei arbeidsgruppe under avtalen om ikkje-spreiing av kjernefysiske våpen (NPT) for å sikre ei mest mogeleg einsarta tolking av artikkel III.2 i avtalen, som krev at partane skal sikre at det ikkje blir eksportert materiale som kan nyttast til utvikling av kjernefysiske våpen. Zangger-komiteen blei i 1974 samde om ei liste over spaltbart materiale

med utgangspunkt i artikkel III.2 i NPT (kalla «trigger-lista»).

I 1976 gjekk ei rekkje land saman og danna Nuclear Suppliers Group (NSG) fordi ein ønskte ein meir omfattande eksportkontroll med kjernefysiske produkt og materiale enn den Zangger-komiteen kunne fastsetje med utgangspunkt i artikkel III.2 i NPT.

NSG har i dag 46 medlemsland, mellom anna alle dei fem faste medlemmene av Tryggingrådet i FN. Regimet har i aukande grad oppnådd aksept for å ha etablert ein høg internasjonal standard for gjennomføring av nasjonal eksportkontroll av kjernefysiske varer og teknologi.

NSG omfattar to sett retningslinjer og to varelistar: ei for reint kjernefysiske materiale og teknologi (frå 1976) og ei for fleirbruksvarer og tilhøyrande teknologi (frå 1992). Fleirbruksregimet frå 1992 var eit direkte svar på avsløringane av kjernevåpenprogrammet i Irak, som i vesentleg grad var utvikla på basis av fleirbruksteknologi. Retningslinjene krev som vilkår for leveranse av kjernefysiske varer at det ligg føre ei heildekkjande tryggingsskontrollavtale med IAEA.

Noreg hadde formannskapet i NSG i perioden juni 2005–juni 2006 og sat i formannskapstroikaen til Sør-Afrika tok over formannskapet i gruppa i april 2007.

Gjennom desse posisjonane har Noreg arbeidd aktivt for å styrkje gruppas verdi når det gjeld kjernefysisk eksportkontroll, medrekna framdrift og vidareutvikling av ikkje-spreiings- og eksportkontrollstandardane til NSG.

Australia-gruppa

Australia-gruppa (AG) blei etablert i 1984 og har som formål å hindre spreining av kjemiske og biologiske våpen. Ein har grunn til å mistenkje fleire land for å sitje inne med slike våpen. Det er òg frykt for at terroristar kan få tilgang til kjemiske og biologiske våpen eller relevante utgangsstoff. Mange sensitive kjemikalier er billege, enkle å bruke og verknaden kan vere alvorleg i avgrensa område. For å medverke til å oppfylle tryggingssrådsresolusjon 1373 av 28. september 2001 om tiltak mot terrorisme er det teke initiativ til dialog og samarbeid med potensielle leverandørland og transitland for å hindre terroristar i å få tilgang til utgangsstoff for kjemiske våpen, biologiske agensar eller produksjons- og spreingsutstyr. For å sikre ei mest mogeleg einsarta etterleving blei det i 2002 vedteke retningslinjer som utgangspunkt for den nasjonale gjennomføringa av kontrollen i deltakarlanda.

Dei seinare åra er det vedteke å styrkje dialogen med land som ikkje deltek i regimet, men som er potensielle leverandørar av sensitive kjemikalier og biologiske substansar. Samtidig er det semje om større openheit mellom landa i Australia-gruppa om å gjennomføre konsensusvedtak i regimet. Etter initiativ frå Noreg og Australia har gruppa innleidd ei kartlegging av medlemslandas kontroll med formidlinga av relevante fleirbruksvarer mellom tredjeland. Frå norsk side tek ein sikte på å vidareføre arbeidet med å identifisere adekvate retningslinjer for slik kontroll med Australia-gruppa som ramme.

Kontroll med spreining av missilteknologi

Regimet for kontroll av missilteknologi (MTCR) har til siktemål å avgrense spreinga av missil, rakettsystem og ubemanna luftfarty som kan levere masseøydeleggingsvåpen. MTCR, der 34 land no er med, blei oppretta i 1987 av G7-landa. Noreg slutta seg til i 1990. Det er utarbeidd ei felles liste over teknologi og materiale som blir kontrollert, og denne blir jamleg oppdatert.

I lys av terrortrusselen knytt til spreining av masseøydeleggingsvåpen har MTCR vedteke prosedyrar for å forsterke utvekslinga av informasjon om statar som representerer ein potensiell spreingsfare. Også innanfor MTCR blir det drøfta om det lèt seg gjere å innføre forplikningar om kontroll med formidlinga av fleirbruksvarer mellom to tredjeland.

MTCR har vore det einaste internasjonale forumet som har til formål å hindre spreining av leveringsmiddel for masseøydeleggingsvåpen. Som ledd i styrkinga av dette arbeidet tok MTCR-landa initiativ til ein internasjonal kodeks mot missil-spreiing, «The Hague Code of Conduct» (HCOC), som blei etablert i 2002. I dag har over 120 land slutta seg til han. Det er gjort nærare greie for HCOC i kapittel 4.3.

4.3 Andre ikkje-spreiingstiltak

Initiativet for spreingstryggleik

Faren for at terroristar skal tileigne seg masseøydeleggingsvåpen har dei seinare åra ført til eit sterkare internasjonalt samarbeid gjennom initiativet for spreingstryggleik (Proliferation Security Initiative) for å kunne avskjere handel med og transport av masseøydeleggingsvåpen og relatert teknologi. Det blir lagt særleg vekt på politi- og justis-samarbeid og på opprulling av internasjonale

nettverk for oppkjøp og spreining av innsatsvarer relaterte til masseøydeleggingsvåpen. Norsk deltaking i PSI-initiativet representerer ei naturleg vidareføring av engasjementet vårt når det gjeld ikkje-spreiing og kampen mot internasjonal terrorisme.

Det er oppretta eit interdepartementalt samarbeid i form av ei kontaktgruppe som blir koordinert av Utanriksdepartementet. Dette samarbeidet har medverka til ein auka nasjonal beredskap for å kunne reagere i internasjonale krisesituasjonar. Noreg var hausten 2005 vertskap for ei omfattande øving ved Sjøkrigsskulen i Bergen med deltakarar frå 17 land som testa ut prosedyrar for avskjering av lufttransport med masseøydeleggingsvåpen med tanke på spreining. I januar 2007 arrangerte departementet ei øving som samla alle relevante instansar i Noreg. Formålet var å gå gjennom avgjerdsnivå og -rutinar i tilfelle ei avskjering skulle bli nødvendig innanfor norsk jurisdiksjon. I tillegg har Noreg delteke i ei rekkje øvingar som er arrangerte i andre PSI-land.

Haag-kodeksen mot missilspreiing

Den internasjonale kodeksen mot spreining av ballistiske missil, «The Hague Code of Conduct» (HCOC), blei lansert i Haag i 2002. Kring 120 land har no slutta seg til kodeksen. Den største utfordringa er likevel å få fleire land frå regionar der ein reknar spreingsfaren for å vere størst, til å slutte seg til kodeksen.

HCOC er eit politisk instrument. Gjennom ei rekkje tillitsskapande tiltak er målet at kodeksen skal medverke til å avgrense utviklinga og spreininga av missil som kan levere masseøydeleggingsvåpen. Førehandsvarsling om utskyting av rakettar og ballistiske missil frå eige territorium og årlege rapporteringar om relevante aktivitetar er mellom dei viktigaste tiltaka. Noreg rapporterer årleg om aktivitetar knytte til dei to rakettskytefeltene høvesvis på Andøya og i Ny-Ålesund, og varslar på førehand om rakettskytingar frå desse. Under plenums-møtet i New York i oktober 2003 tok ein frå norsk side initiativ til å invitere observatørar i samband med rakettkampanjar og utskyting av missil frå norsk territorium. Ein må sjå initiativet på bakgrunn av ønsket om å styrkje HCOC som eit tillitsskapande instrument. I 2005 tok Japan eit liknande initiativ.

Frå norsk side støttar ein framlegg om at HCOC bør førast inn i ein FN-prosess med sikte på å utvikle eit FN-instrument mot missilspreiing. Frå norsk side er det ønskjeleg at kodeksen med tida blir eit rettsleg bindande instrument.

FN-registeret for konvensjonelle våpenoverføringar

Generalforsamlinga i FN vedtok i desember 1991 ein resolusjon som oppfordra medlemslanda til frå og med 1992 å rapportere årleg om eigen eksport og import av tyngre konvensjonelle våpen til eit eige FN-register over våpenoverføringar. Registeret inneheld opplysningar om følgjande sju våpenkategoriar: stridsvogner, pansra stridskøyrety, tungt artilleri, jagarfly, angrepshelikopter, krigsskip og missil/missilplattformer. FN-registeret for konvensjonelle våpenoverføringar skal gje auka innsyn i internasjonal våpenhandel. Men registeret er mangelfullt og gjev ikkje eit fullstendig bilete av den internasjonale handelen med konvensjonelle våpen. Enno er det under halvparten av medlemslanda som rapporterer til registeret. Mellom desse er likevel nesten alle dei store eksportørane av tyngre konvensjonelle våpen og dei fleste store importlanda. Noreg støttar aktivt opp om dei initiativ som er tekne for å utvide registeret til å omfatte fleire våpenkategoriar.

4.4 Handvåpen og arbeidet for å hindre ulovleg våpenhandel

Eksportkontroll og ulovleg internasjonal handel med handvåpen er dagsaktuelle spørsmål i mellom anna FN, EU, OSSE og i Wassenaar-samarbeidet (WA).

Med utgangspunkt i FN's handlingsplan mot ulovleg handel med handvåpen har Noreg og Nederland samarbeidd om å fremje etableringa av nasjonal lovgjeving for kontroll med formidlinga av handvåpen. I samband med dette er det etablert eit positivt samarbeid med fleire regionale organisasjonar, særleg i Afrika. Innanfor ramma av OSSE har Noreg, Nederland og Tyskland samarbeidd om å setje i verk dei felles prinsippa om kontroll med formidlinga av handvåpen som blei vedtekne i 2004.

FN's generalforsamling vedtok hausten 2005 eit internasjonalt instrument om merking og sporing av handvåpen. Generalforsamlinga vedtok òg å setje ned ei ekspertgruppe for å vurdere vidare skritt for å nedkjempe ulovleg våpenmekling. Noreg er representert i ekspertgruppa. Gruppa

skal leggje fram rapporten sin for Generalsekretæren i FN i juni/juli 2007. Denne rapporten vil deretter bli behandla vidare i Generalforsamlinga hausten 2007. Frå norsk side legg vi vekt på at drøftingane i Generalforsamlinga skal munne ut i ei semje om å forhandle fram eit globalt, omfattande og folkerettsleg bindande instrument for å nedkjempe slik våpenmekling. Det er likevel klart at ei rekkje sentrale statar neppe er klare til å gå like langt og ser for seg mindre omfattande og forpliktande arrangement.

Noreg har òg støtta ei rekkje prosjekt for å betre lovgjevinga og det internasjonale samarbeidet og for å leggje til rette for innsamling og destruksjon av handvåpen i utsette område. I samband med dette samarbeider vi nært med både regionale, sub-regionale og frivillige organisasjonar.

Noreg har slutta seg til EUs felles haldning om handvåpen av 12. juli 2002.

Frå norsk side går vi inn for ein betre global kontroll med alle våpenoverføringar. Vi helste velkommen det britiske initiativet om å leggje til grunn prinsipp som skal sikre mot at våpeneksport bryt embargoar eller blir brukt i samband med brot på menneskerettar eller internasjonal humanitærrett. Saman med dei fleste av FN-medlemslanda støttar Noreg arbeidet for å forhandle fram eit internasjonalt instrument om handel med alle typar konvensjonelle våpen (Arms Trade Treaty – ATT). Eit slikt instrument vil òg betre kontrollen med handelen med handvåpen og vil såleis vere eit viktig steg i arbeidet mot ulovleg handel med slike våpen.

Arbeidet med ein avtale om å regulere handelen med konvensjonelle våpen tok eit viktig steg framover då Generalforsamlinga hausten 2006 vedtok å setje ned ei ekspertgruppe som skal vurdere omfanget og innhaldet i ein mogeleg global, omfattande og folkerettsleg bindande avtale om konvensjonell våpenhandel. Noreg var mellom medframleggsstillarane til det vedtaket som blei gjort. Framlegget blei vedteke mot ei røyst (USA), medan eit tjuetal land avstod frå å røyste. Ekspertgruppa skal byrje arbeidet sitt i 2008. Det er ei norsk målsetjing å vere representert i gruppa som skal setjast saman ut frå ei geografisk og regional rimeleg fordeling.

5 Det nasjonale eksportkontrollapparatet

Utanriksdepartementet er nasjonal styresmakt og forvaltningsorgan for eksportkontrollen. Ansvaret for politiske spørsmål, regelverket og lisensieringa ligg i departementet. Departementet har i tillegg ansvaret for å samordne den nasjonale innsatsen på eksportkontrollområdet. Det nasjonale eksportkontrollapparatet omfattar Tollverket, Politiets tryggingsteneste (PST), Forsvarets forskingsinstitutt (FFI) og Forsvarsstaben. I nokre saker kan det òg vere aktuelt å samarbeide med andre etatar, særleg Forsvarsdepartementet, Institutt for energiteknikk (IFE) eller Statens strålevern. Tollverket er ansvarleg for å handheve eksportkontrollen, og PST har ansvaret for å førebyggje og etterforske mogelege brot på regelverket.

Merksemda er no retta mot ikkje-statlege aktørar i tillegg til mot spreingsland. Det er ei tydeleg utvikling mot auka oppgåver på eksportkontrollområdet. I tillegg er sakene blitt stadig meir komplekse. Dette krev eit tett samarbeid mellom dei etatane som er involverte.

Utanriksdepartementet tok i januar 2007 initiativet til å opprette eit tverrinstitusjonelt samarbeid mellom dei involverte instansane, i første rekkje PST, Forsvarsstaben, Tollverket og FFI. Gruppa kjem saman med jamne mellomrom for å drøfte og koordinere kontrolltiltak. I tillegg kjem gruppa saman i situasjonar som krev rask samhandling. Eit slikt formalisert fleirfagleg samarbeid vil leggje til rette for ei best mogeleg utnytting av ressursar og koordinering av dei involverte aktørane sine aktivitetar på eksportkontrollområdet. Intensjonen er å kanalisere eksportkontrollspørsmål i brei forstand for å drøfte dei i gruppa. Dette vil sikre kompetansebygging, samordning og nødvendig kontinuitet, og representerer såleis ei vesentleg styrking av den norske eksportkontrollinnsatsen.

I politilova av 4. august 1995 nr. 54 blei det i endring av 15. juni 2001 (§ 17b) mellom anna lagt til at PST skal førebyggje og etterforske spreinga av masseødeleggingsvåpen og av utstyr, materiale og teknologi for produksjon eller bruk av slike våpen. Vidare blir PST pålagt å førebyggje og etterforske brot på føresegner i eller i medhald av *Lov om kontroll med eksport av strategiske varer, tjenester og teknologi m.v.* og *Lov til gjennomføring av bin-*

dende vedtak av De Forente Nasjoners Sikkerhetsråd eller anna lovgjeving om tilsvarande særlege tiltak.

PST har sett i gang ein landsomfattande førebyggjande aktivitet retta mot relevante bedrifter, offentlege instansar, akademiske institusjonar og forskingssentra. Formålet er å skape større medvit hos desse når det gjeld trugsmålet om spreing av masseødeleggingsvåpen og trugsmålet om illegalt kjøp av utstyr, teknologi og kunnskap til program for utvikling av slike våpen eller leveringsmiddel.

I tillegg til dei kontrollane Tollverket utfører på eige initiativ, samarbeider Utanriksdepartementet og PST med Tollverket om kontrollarbeidet. Slik kontroll kan gjelde verifikasjon av utførselsdokument og fraktdokument eller fysisk kontroll av varene. Når Tollverket går gjennom ein bedriftsrekneskap, skal dei òg kontrollere dokument som gjeld eksport bedrifta har utført. Vidare har PST og Tollverket styrkt samarbeidet om eksportkontrollen i distrikta.

Som eit resultat av informasjonsutvekslinga i dei multilaterale eksportkontrollregima har Utanriksdepartementet etablert ein database over utanlandske importørar og brukarar som det i spreingssamanheng knyter seg ei viss uro til. Tollverket har òg tilgang til denne databasen, slik at planlagd utførsel til desse mottakarane kan bli oppdaga og undersøkt nærare. Databasen blir oppdatert kontinuerleg.

Ved fysisk tollkontroll, vurdering av tekniske eigenskapar og bruksområde for produkt, teknologi eller tenester kan ein nytte seg av ekspertise frå FFI eller IFE. Dersom ein eksportsøknad rører ved viktige forsvarsspørsmål eller materiellsamarbeidet med andre land, blir det innhenta fråsegner frå Forsvarsdepartementet. Nærings- og handelsdepartementet blir konsultert når ein søknad rører ved viktige norske næringsinteresser.

Bevisstgjerung gjennom informasjon til eksportørane

Eit effektivt eksportkontrollsystem krev nært samarbeid og dialog med produsentar og leverandørar av sensitive varer og teknologi. Det blir etablert ein stadig nærare dialog med relevante teknologibe-

drifter for å sikre at alle det vedkjem, er kjende med regelverket og har etablert interne rutinar for å sikre at dette blir etterlevd i bedrifta. For å sikre dette, blir det halde årlege orienteringsmøte i tillegg til eigne møte med representantar for enkelte bedrifter.

Både dei multilaterale eksportkontrollregima og Tryggingrådet i FN har gjort vedtak og komme med sanksjonar mot enkelte land. Desse vedtaka og sanksjonane krev eit nært samarbeid og dialog med potensielle teknologileverandørar nasjonalt for å kunne etterlevast. Dette inneber at departementet vil styrkje dialogen og informasjonsinnsatsen sin overfor norsk næringsliv framover.

Det blir lagt vekt på at ein skal vere tilgjengeleg for næringslivet i det daglege arbeidet, både ved telefonkontakt, bruk av e-post og personleg kontakt. Også andre aktørar i det nasjonale apparatet har kontakt med relevante eksportørar og potensielle leverandørar av sensitive varer for å utveksle informasjon, mellom anna Tollverket og Politiets tryggingsteneste (PST).

Det er svært viktig for norske teknologibedrifter og -institusjonar at norske styresmakter har tilitt og truverde når det gjeld å gjennomføre ein ansvarleg eksportkontroll. For å medverke til å sikre dette, er informasjonsverksemd og etablering av etterlevingsrutinar i relevante bedrifter ei viktig oppgåve for Utanriksdepartementet.

Omfattande informasjon om eksportkontrollen er i tillegg lagd ut på Internett (www.eksportkontroll.mfa.no). Det blir lagt stor vekt på å auke ålmenta sin kunnskap om eksportkontroll og ikkje-spreiing, og det blir heile tida arbeidd med å halde informasjonen på heimesida oppdatert og relevant.

5.1 Eksportkontroll av forsvarsmateriell

I samsvar med retningslinjene skal våpen og ammunisjon (kategori A-materiell) berre leverast til statlege styresmakter. Eksportkontrollen omfattar ikkje aktivitetane til det norske forsvaret. Det er gjort unntak frå reglane når utstyret skal brukast av norske styrkar i utlandet, til dømes i samband med internasjonale operasjonar, under minerydding eller som ledd i kampen mot internasjonal terrorisme, eller når mottakaren er forsvarsstyresmakta i eit NATO- eller EU-land. Forsvarsdepartementet er pålagt å rapportere om slik utførsel kvart år. Informasjon om forsvarets utlån og bruk

av eige materiell i utlandet er sett opp i kapittel 7 i denne meldinga.

Regelverket krev ikkje at det blir innhenta løyve frå Utanriksdepartementet til marknadsføring. Slik verksemd er likevel så langsiktig og ressurskrevjande at bedriftene normalt ønskjer førehandstilsegn om at eksportlisens kan påreknast før dei bruker vesentlege ressursar. Utanriksdepartementet behandlar førespurnader om førehandstilsegn i samsvar med retningslinjene, på same måten som om det gjaldt konkrete lisenssøknader. Når ein gjev førehandstilsegn, tek ein likevel alltid atterhald om at spørsmålet om eksportlisens vil bli vurdert i lys av situasjonen på det tidspunktet ein konkret søknad ligg føre.

Konvensjonell våpeneksport er i utgangspunktet eit nasjonalt ansvar og må òg sjåast i samanheng med eigne tryggingssaker og beredskap. Det er eit positivt trekk at det dei siste åra er utvikla eit auka internasjonalt samarbeid og koordinering også på dette området. Dette samarbeidet har òg bana vegen for større openheit om landa sine eksportaktivitetar.

Samarbeidsavtalar

Ved underleveransar frå Noreg til utanlandsk produsent i tilfelle der det ligg føre ein samarbeidsavtale mellom den norske og den utanlandske bedrifta, som er godkjend av vedkommande styresmakt, kan Utanriksdepartementet fråvike kravet om sluttbrukarkontroll. Per 1. april 2006 ligg det føre i overkant av 50 slike samarbeidsavtalar. Denne ordninga er avgjerande for at norske bedrifter skal kunne opptre truverdig og påliteleg i internasjonal handel på forsvarsmateriellområdet.

Oppfølgingsleveransar

Sidan forsvarsmateriell ofte har lang levetid, vil det gjennom ein lang periode vere nødvendig å vedlikehalde og reparere utstyret og kjøpe reservedelar. Tilgang til framtidig vedlikehald og reservedelar er iblant ein del av kontraktsvilkåra. Som forvaltnings- og kontrollorgan legg Utanriksdepartementet stor vekt på eit nært samarbeid med kvar eksportør frå sak til sak.

Eksportkontrollforskrifta opnar for at eit utførselsløyve kan kallast tilbake dersom lisensinnehavaren vesentleg misbruker løyvet, dersom det kjem fram nye eller endra fakta eller dersom det skjer endringar i politiske tilhøve i mottakarstaten eller området som vesentleg endrar det grunnlaget løyvet blei gjeve på.

Kontroll med formidling mellom tredjeland

Det følgjer av eksportkontrollforskrifta at handel, formidling eller anna hjelp ved salg av militære varer og teknologi på liste I frå eitt framandt land til eit anna, ikkje er tillate for personar som har bustad eller opphaldsstad i Noreg og for norske selskap, stiftingar og samanslutningar utan løyve frå Utanriksdepartementet. Som ledd i styrkinga av det norske regelverket blir det arbeid med sikte på å utvide jurisdiksjonen til å gjelde norske rettssubjekt og å inkludere kontroll med transport av våpen og militært materiell mellom to tredjeland.

Noreg har engasjert seg aktivt internasjonalt for å oppnå semje om felles kriterium som utgangspunkt for den nasjonale kontrollen med formidlinga av våpen i leverandørlanda. Formålet er å sikre at den nasjonale eksportkontrollen på våpeneksportområdet ikkje blir undergravd av smothol i form av formidlingsaktivitetar utanfor offentleg kontroll. Det er eit mål at så mange land som mogeleg innfører kontroll med formidlinga. Dette vil gjere det vanskelegare for formidlarar å operere utanfor offentleg kontroll.

Handvåpen

Norske bedrifter produserer ikkje militære handvåpen, og slike våpen blir dermed ikkje eksporterte frå Noreg. Utførselen av handvåpen omfattar i all hovudsak samle-, jakt- og konkurransevåpen til enkeltpersonar. Det krevst dokumentasjon som stadfester at personar som kjøper eit jakt- eller konkurransevåpen eller anna våpen av samleverdi frå Noreg, har importløyve til å innføre våpenet, og dessutan løyve til å eige eller bere slike våpen i importlandet, eller til autoriserte våpenforhandlarar. I kapittel 7.5 er det sett opp eit oversyn over omfanget av denne eksporten.

Noreg arbeider aktivt innanfor ei rekkje internasjonale forum med sikte på å hindre at det blir handla ulovleg med handvåpen eller at handvåpen blir leverte til grupper utanfor offentleg kontroll, og dermed fører til destabilisering eller medverkar til å eskalere konflikhtar i utsette område.

5.2 Eksportkontroll av fleirbruksvarer

Utanriksdepartementets vareliste II er ei samstilling av varelistene for fleirbruksvarer i dei multilaterale eksportkontrollregima. Fleirbruksvarer og tilhøyrande teknologi har først og fremst sivile bruksområde men også eit viktig potensial når det

gjeld utvikling og produksjon av masseøydeleggingsvåpen. Dette kan mellom anna vere visse kjemikalier, biologiske stoff, verktymaskiner, laserar, gassovervakingsutstyr, grafitt, høgtrykksdysar, hydrofonar, måleutstyr, optisk materiale eller radarsystem.

Eksportkontrollen av fleirbruksvarer er basert på det multilaterale eksportkontrollsam arbeidet. Alle land som deltek i dei internasjonale ikkje-spreiings- og eksportkontrollregima, forpliktar seg til å gjennomføre nasjonal kontroll med utgangspunkt i felles varelistar og retningslinjer.

Kontrollen med at det ikkje blir levert fleirbruksvarer eller -teknologi frå norske bedrifter som kan brukast til utvikling av masseøydeleggingsvåpen, er meir komplisert enn for militært materiell. Faren for at slike varer kan hamne i hendene på terroristar eller i skjulte masseøydeleggingsprogram gjer denne kontrollen endå meir utsett. Dette er bakgrunnen for at Utanriksdepartementet arbeider med ei ytterlegare styrking av eksportkontrollregelverket, mellom anna når det gjeld formidling av fleirbruksvarer mellom to tredjeland.

Dei sentrale elementa i vurderinga av om ein leveranse av ei fleirbruksvare kan tillatast, er om vara kan brukast i samband med våpen, også masseøydeleggingsvåpen, og sluttbrukarkontroll. Søknader om eksport av fleirbruksvarer blir underkasta ei grundig teknisk vurdering av bruksområde og mogeleg bruk i samband med masseøydeleggingsvåpen. Sluttbrukaren blir òg grundig vurdert på basis av den informasjonen som ligg føre, anten som resultat av informasjonsutvekslinga i dei multilaterale regima eller bilateralt. Dersom departementet kjem fram til at det kan innvilgast lisens, krevst det dokumentasjon som stadfester kva vara skal brukast til og kvar ho skal brukast eller installerast. I særlege tilfelle blir det i tillegg stilt som vilkår at vara kan inspiserast av norske representantar utan forvarsel for å sikre at bruken er i tråd med det som er føreset.

Likens blir det vurdert om vara som det er søkt om utførsel av, er relevant i høve til den oppgjevne sluttbruken både når det gjeld teknisk kapasitet og mengd. Søknaden blir avslegen dersom ein finn at vara mest sannsynleg vil bli brukt i våpenprogrammet til eit sluttbrukarland.

Søknaden blir likeins avslegen dersom eit anna medlemsland i eit av dei multilaterale regima har rapportert avslag på ein identisk søknad. Avslag på eksportsøknader og bakgrunnen for avslaget blir rapportert til det relevante eksportkontrollregimet. Det er ein føresetnad at deltakarlanda ikkje skal undergrave kvarandres avslag ved å innvilge

identiske søknader. Slike avslag må grunnleggjast ut frå retningslinjene for det aktuelle regimet. I tvilstilfelle, eller dersom det er nødvendig å innhente meir informasjon, til dømes i tekniske spørsmål, kan det innleiest konsultasjonar mellom partane med sikte på å avklare om det dreiar seg om ein identisk søknad eller ikkje.

I lys av at fleirbruksvarene har sivile bruksområde er det viktig at eksportkontrollstyresmaktene har den kompetansen og dei ressursane som er nødvendige for at søknader om eksport kan behandlast på ein forsvarleg og kompetent måte og innanfor eit rimeleg tidsrom.

For å sikre at Noreg etterlever dei omfattande krava til kjernefysisk eksportkontroll, er det utarbeidd særskilde retningslinjer for søknadsbehandlinga i Utanriksdepartementet som omhandlar visse særleg sensitive kjernefysiske varer.

Kontroll med ikkje-listeførte varer – «fangar alt»

Det vil vere varer og teknologi som ikkje er omfatta av varelistene, men som likevel kan ha eit stort potensial i samband med utvikling eller produksjon av masseødeleggingsvåpen. For å kunne fange opp forsøk på å skaffe ikkje-listeførte varer til bruk i program for utvikling av masseødeleggingsvåpen, er det etablert såkalla «fangar alt»-reglar («catch-all»). Dette inneber at det er lisensplikt for alle varer eller tenester og all teknologi uavhengig av varelistene, når det er kjent at dei er tenkte eller vil bli brukte til utvikling, produksjon, vedlikehald, lagring, deteksjon, identifikasjon eller destruksjon av kjernevåpen, kjemiske eller biologiske våpen eller til utvikling, produksjon, vedlikehald eller lagring av missil som kan levere slike våpen. Denne kontrollen har blitt viktigare dei siste åra. Det er sett i verk eit arbeid for å styrkje eksportkontrollforskrifta på dette området.

Forskriftsendingar gjorde i 2005 inneber at det òg krevst utførselslisens for ikkje-listeførte fleirbruksvarer til land under våpenembargo vedteken av Tryggingrådet i FN, når det ligg føre opplysningar om at varene er meinte for militær bruk. Dette er i tråd med konsensusvedtak fatta av Wassenaar-samarbeidet i 2003 og med EU-retten.

Kontroll med immateriell teknologioverføring

Immateriell overføring av sensitiv programvare, teknologi eller kunnskap kan mellom anna skje munnleg, ved bruk av telefaks eller ved bruk av elektroniske medium, til dømes Internett. Immateriell teknologioverføring krev difor andre kontrolltiltak enn den tradisjonelle grensekontrollen som Tollverket utfører. Dei multilaterale eksportkontrollregima har dei siste åra drøfta tiltak som kan vere effektive i ein slik samanheng.

Det er brei semje om at elektroniske leveransar av sensitiv programvare og teknologi representerer eit svakt ledd i eksportkontrollen, og at deltakarlanda må kontrollere overføring av sensitiv teknologi gjennom lisensieringskrav på nasjonal basis.

I den norske eksportkontrollavgjevinga er immaterielle teknologioverføringar omfatta av det generelle regelverket. Slike overføringar krev løyve frå Utanriksdepartementet på same måten som annan eksport av produkt, teknologi og tenester som er omfatta av kontrollistene. Kontrollen skjer i nært samarbeid med næringslivet, og departementet legg stor vekt på informasjon og dialog òg i dette spørsmålet. EU vedtok felles kontrollmekanismar for immateriell teknologioverføring i 2000, og det blir òg arbeidd med sikte på å etablere felles standardar innanfor dei multinasjonale eksportkontrollregima.

6 Norsk forsvarsindustri og internasjonalt samarbeid

Dei siste ti åra har det skjedd ei omfattande tilpassing av forsvarsindustrien i Noreg. Drivkrafta bak denne utviklinga har vore det stadig aukande innslaget av teknologi i forsvarsmateriellet og av kompleksiteten og dei store kostnadane knytte til utviklinga av forsvarsmateriell.

Det har blitt stadig dyrare å utvikle forsvarsmateriell, og det har blitt nødvendig å samarbeide tettare om å utvikle og produsere nytt materiell. Fleire norske forsvarsindustribedrifter sit inne med viktig nisjekompetanse. Norsk forsvarsindustri har difor utvikla eit tett samarbeid med internasjonale partnerar.

Ved større materiellkjøp (over 75 millionar) frå utlandet arbeider Forsvarsdepartementet aktivt for at norsk forsvarsindustri kan vere med som underleverandør. Ved fleire høve er det gjennom gjennkjøpsavtalar etablert langvarig samarbeid mellom norsk og utanlandsk forsvarsindustri om utvikling og produksjon av materiell. Større materiellinn-

kjøp i Forsvaret (over 500 millionar) blir lagde fram for Stortinget til godkjenning.

Norske styresmakter fokuserer på industriprosjekt som kan medverke til effektive løysingar for Forsvaret, og som samtidig støttar opp om behovet for eit meir integrert samarbeid med allierte. Dei største forsvarsindustribedriftene, og mest aktuelle partnerane for norsk forsvarsindustri, er lokaliserte i USA og i EU-landa.

For mindre land og deira forsvarsindustri vil fleirnasjonalt samarbeid knytt til innkjøp og utvikling av forsvarsmateriell bli stadig meir avgjerande for å sikre ein livskraftig industri på lengre sikt. Noreg vil difor prioritere fleirnasjonale løysingar med utvalde samarbeidspartnerar framover.

Det går føre seg eit samarbeid om forsvarsmateriell mellom dei nordiske landa, mellom allierte land og multilateralt innanfor ramma av NATO og EU.

7 Eksporten av forsvarsmateriell i 2006

Dette kapittelet gjev oversyn over eksporten av forsvarsmateriell basert på utførselsverdien ved sal av varer, teknologi og tenester som er omfatta av liste I.

Til liks med st.meld. nr. 19 (2005–2006) gjev denne meldinga òg informasjon om utførsel av handvåpen frå Noreg og om den bruken forsvarsstyresmakta gjer av eige materiell i utlandet. Som det går fram av oversynet nedanfor (*tabell 7.6*), eksporterer ikkje Noreg militære handvåpen. Utførselen gjeld i all hovudsak antikke våpen til samlarar, jakt- og konkurransevåpen.

Vidare er det opplyst om tildelte løyve til formidling av forsvarsmateriell mellom to tredjeland og om løyve til overføring av produksjonsrettar til utlandet.

Oversyna inneheld ikkje opplysningar om mellombels utførsel av varer for demonstrasjon eller reparasjon, eller om varer som vil bli returnerte til Noreg. Det blir opplyst om avslag på søknader om eksportlisens. Dei avslaga som er med i oversynet, er formelle avslag på lisenssøknader som har vore behandla på basis av det norske regelverket for eksportkontroll. På bakgrunn av samarbeidet som er innleidd på grunnlag av EU-kodeksen, blir det òg vist til kva for kriterium i kodeksen som er brukte som bakgrunn for avslaga. På denne måten medverkar Noreg til å fremje ein høg internasjonal standard når det gjeld innsyn i utførselen av forsvarsmateriell.

Eksporten av forsvarsmateriell og tenester

Eksporten av forsvarsmateriell, tenester og utførte reparasjonar og avslag på søknader om eksportlisens knytte til liste I, er framstilt i desse sju oversyna¹ og figurane:

- 7.1 Totalar for eksport av forsvarsmateriell for 2005 og 2006
- 7.2: Fordeling av eksport av A- og B-materiell på grupper av land
- 7.3: Detaljar om eksporten fordelt på land og vareposisjonar i liste I
- 7.4: Utførte tenester knytte til liste I

7.5: Reparasjonar utførte i Noreg for utanlandske oppdragsgjevarar

7.6: Oversyn over utførsel av handvåpen

7.7: Oversyn over forsvarsstyresmakta sin utførsel av eige materiell

Figurar:

Fig. 7.1 Eksport av A-materiell fordelt på regionar

Fig. 7.2 Eksport av B-materiell fordelt på regionar

Fig. 7.3 Utførselen fordelt på posisjonane i liste I

Fig. 7.4 Utviklinga av eksporten av forsvarsmateriell 2000–2006

Kapittel 7.11 gjer greie for avslag på søknader om lisens i 2006. I kapittel 7.12 er det informert om løyve til overføring av produksjonsrettar og formidling av forsvarsmateriell i 2006. Eit oversyn over dei bedriftene som rapporterte om eksport av forsvarsmateriell i 2006, er å finne i kapittel 7.9.

Den samla verdien av eksporten i 2006 var om lag 3,5 milliardar kroner. Av dette utgjer sal 2,9 milliardar kroner, tenester om lag 362 millionar og reparasjonar for utanlandske eigarar 194 millionar.

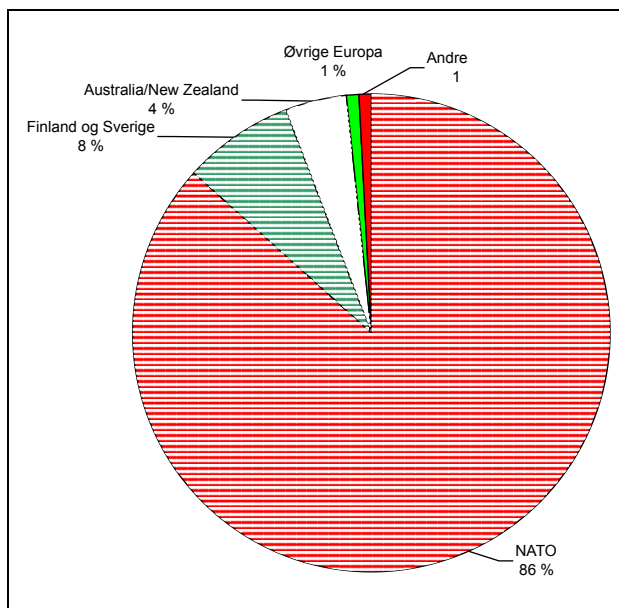
A-materiell utgjorde om lag 1,4 milliardar kroner og B-materiell utgjorde nær 1,5 milliardar kroner. Verdien av formidling mellom to tredjeland var om lag 29 millionar kroner, og verdien av overføring av produksjonsrettar til utlandet utgjorde om lag 12 millionar kroner. I 2005 var den totale eksportverdien 2,92 milliardar kroner. I 2004 var den samla verdien av eksporten ca. 2,4 milliardar kroner, og i 2003 kom den samla verdien av eksporten på 3,0 milliardar kroner.

Fordi større leveransar kan skje i eitt år og ikkje i eit anna, er det naturleg at det oppstår variasjonar i verdien av utførselen av forsvarsmateriell frå år til år.

Det var 1580 gyldige lisensar i 2006. Av desse omfatta 897 sal av forsvarsmateriell, 100 tenester og 119 retur av varer til utanlandsk eigar.

Dei nordiske landa og NATO-land er dei største mottakarane av forsvarsmateriell frå Noreg. Eksporten av A-materiell til NATO-landa utgjorde 86 % av eksporten, og for B-materiell utgjorde eksporten drygt 55 %. I tillegg utgjorde eksporten til dei nordiske landa høvesvis 8 og 13 %.

¹ Tala er framstilte i tusen kroner.

Figur 7.1 Fordeling på regionar, A-materiell

Auken i eksporten i 2006 skuldast i hovudsak større eksport til Australia, Belgia, Canada, Danmark, Finland, Polen, Spania, Storbritannia, Tyskland, USA og Venezuela. Det var nedgang i eksporten til Chile, Italia, Kypros, Litauen, Nederland, Qatar, Saudi-Arabia og Ungarn.

7.1 Utvikling i eksporten av forsvarsmateriell, tenester og reparasjonar

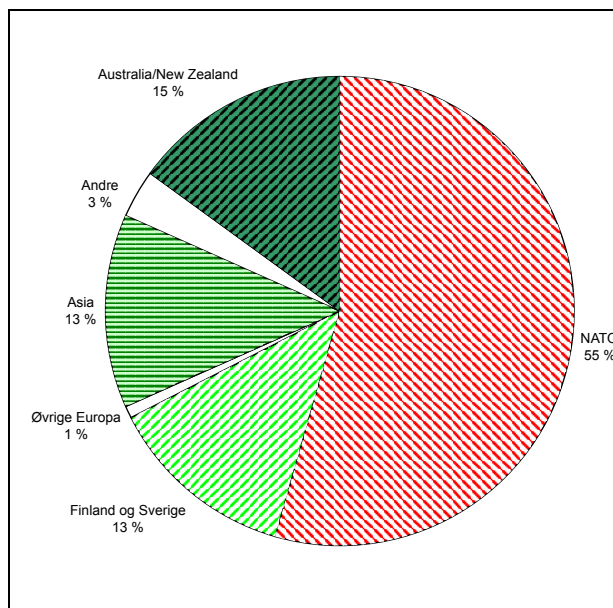
Figur 7.4 og tabell 7.1 viser utviklinga i eksporten av forsvarsmateriell i kategori A og B og utviklinga for utførte tenester og reparasjonar knytte til liste I, for utanlandske oppdragsgjevarar.

7.2 Eksporten av kategori A-materiell fordelt på grupper av land

Figur 7.1 viser korleis fordelinga av den totale eksporten av kategori A-materiell (våpen og ammunisjon) fordeler seg på grupper av mottakarar. Som ein ser var NATO-landa den desidert største mottakaren av forsvarsmateriell i kategori A i 2006 med 86,5 % og dei nordiske landa med 8 %.

7.3 Eksporten av kategori B-materiell fordelt på grupper av land

Figur 7.2 viser korleis fordelinga av den totale eksporten av kategori B-materiell (anna militært

Figur 7.2 Fordeling på regionar, B-materiell

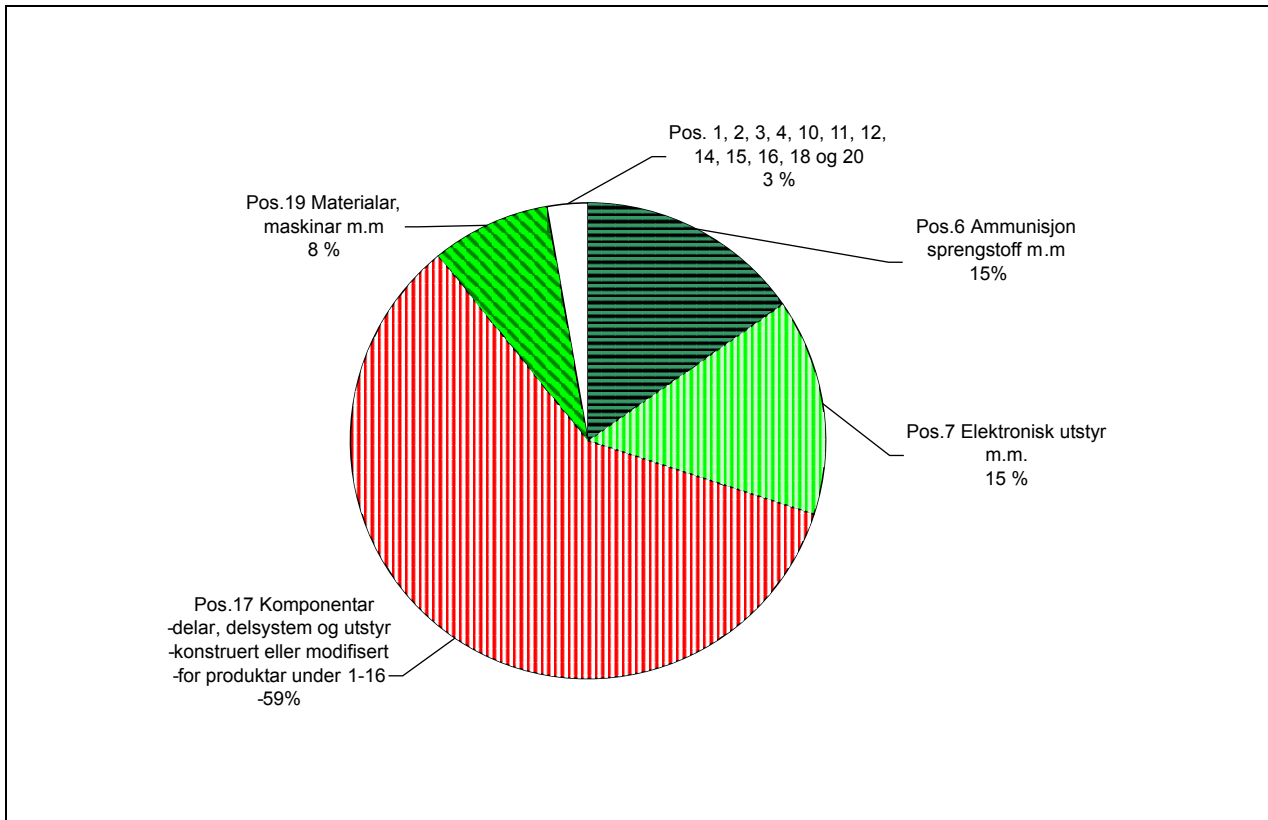
materiell) fordeler seg på grupper av mottakarar. Nato-landa var i 2006 den største mottakaren av forsvarsmateriell i kategori B med 55 %. Deretter følger dei nordiske landa med 13 %. I oversyna i tabellane 7.2 og 7.3 er det gjeve meir detaljert informasjon om mottakarland, eksporterte varer og verdjar.

7.4 Eksport av forsvarsmateriell fordelt på land

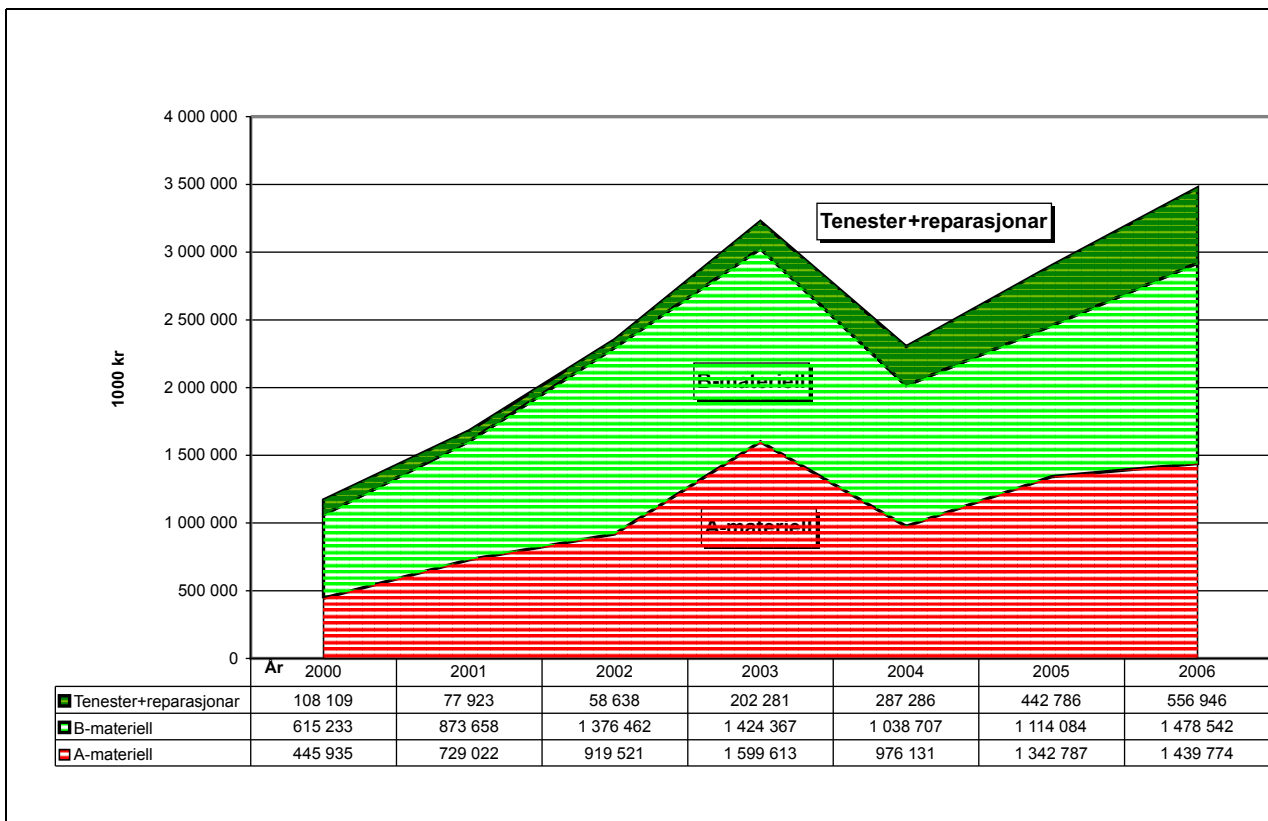
Tabell 7.2 viser korleis verdien av eksporten av forsvarsmateriell fordeler seg på dei ein skilde mottakarlanda. Verdien av eksporten er vist i 1000 kr. Tabell 7.2 viser òg endringar frå 2005 og 2006 for det enkelte landet.

7.5 Eksport fordelt på vareposisjonane i liste I

Figur 7.3 viser korleis eksporten av forsvarsmateriell i 2006 fordeler seg på vareposisjonane i liste I. Som ein ser av figuren, er 59 % av eksporten komponentar, delar, delsystem og tilleggsutstyr, 15 % er elektronisk utstyr, 15 % er ammunisjon og sprengstoff, 8 % er materialar og maskinar m.m. Andre produkt som missilsystem, bomber, rakettar osv. utgjør ein svært liten del av den samla eksporten.

Figur 7.3 Eksport fordelt på posisjonar i liste 1

Figur 7.4 Utviklinga av eksporten av forsvarsmateriell 2000–2006

7.6 Eksport av forsvarsmateriell fordelt på land og varegrupper i liste I

Tabell 7.3 viser kva land som har motteke forsvarsmateriell frå Noreg i 2006 og kva varegrupper som er eksporterte. I tillegg er materiellet karakterisert. Verdien er oppført i 1000 kr.

7.7 Tenester for utanlandske oppdragsgjevarar

Tabell 7.4 viser tenester knytte til liste I, som norske bedrifter har utført for utanlandske oppdrags-

gjevarar i 2006. Verdien av tenestene er oppført i 1000 kr.

7.8 Reparasjonar for utanlandske oppdragsgjevarar

Tabell 7.5 viser reparasjonar knytte til liste I som norske bedrifter har utført for utanlandske oppdragsgjevarar i 2006. Verdien av reparasjonane er oppført i 1000 kr.

Tabell 7.1 Eksport av forsvarsmateriell

Utførsel		2004	2005	2006	Endring	
		Verdi x 1000 kr				%
Sal	A-materiell	976 131	1 342 787,0	1 439 774,0	96 987	7,22 %
Sal	B-materiell	1 038 707	1 114 083,9	1 478 541,8	364 458	24,65 %
Sal	Totalt (A+B)	2 014 838	2 456 870,9	2 918 315,8	461 445	15,81 %
Teneste, retur utl., produksjonsrett, formidling		364 738	470 718,0	597 678,0	126 960	21,24 %
Sum		2 379 576	2 927 588,9	3 515 993,8	588 405	16,74 %

Eksport av forsvarsmateriell frå Noreg i 2006, eksportkontroll og internasjonalt ikkje-spreiingssamarbeid

Tabell 7.2 Verdi eksport av forsvarsmateriell (x 1000 NOK)

Land	CC	2004			2005			2006			Endring 2005–2006
		A-materiell	B-materiell	Totalt (A + B)	A-materiell	B-materiell	Totalt (A + B)	A-materiell	B-materiell	Totalt (A + B)	
Albania	AL	0,0	0,0	0,0	0,0	1 303,0	1 303,0	0	0	0	-1 303
Austerrike	AT	10 642,0	128,0	10 770,0	728,0	1 200,0	1 928,0	557	744	1 301	-627
Australia	AU	81 373,0	9 286,0	90 659,0	218 350,0	4 931,0	223 281,0	55 023	222 387	277 410	54 129
Belgia	BE	719,0	60 340,0	61 059,0	1 472,0	10 265,0	11 737,0	9 098	23 255	32 353	20 616
Brasil	BR	445,0	0,0	445,0	295,0	0,0	295,0	421	0	421	126
Bulgaria	BG	0,0	0,0	0,0	0,0	657,0	657,0	142	1 237	1 379	722
Canada	CA	49 306,0	818,0	50 124,0	29 656,0	13 928,0	43 584,0	151 598	75 316	226 914	183 330
Chile	CL	562,0	8 480,0	9 042,0	1 615,0	15 100,0	16 715,0	1 159	2 935	4 094	-12 621
Danmark	DK	5 440,0	5 132,0	10 572,0	7 378,0	1 315,0	8 693,0	10 371	14 982	25 353	16 660
Dei Sameinte											
Arabiske Emirata	AE	0,0	2 130,0	2 130,0	0,0	1 646,0	1 646,0	0	0	0	-1 646
Ecuador	EC	0,0	48,0	48,0	0,0	0,0	0,0	0	0	0	0
Egypt	EG	0,0	1 632,0	1 632,0	0,0	11 318,0	11 318,0	0	11 157	11 157	-161
Estland	EE	0,0	0,0	0,0	4 532,0	3 495,0	8 027,0	1 205	2 000	3 205	-4 822
Finland	FI	7 287,0	2 998,0	10 285,0	21 014,0	16 000,0	37 014,0	86 324	49 425	135 749	98 735
Frankrike	FR	12 444,0	13 562,0	26 006,0	8 782,0	25 940,0	34 722,0	22 492	17 562	40 054	5 332
Grønland	GL	73,0	750,0	823,0	151,0	0,0	151,0	450	0	450	299
Hellas	GR	33 507,0	14 766,0	48 273,0	1 078,0	3 050,0	4 128,0	619	0	619	-3 509
Hong Kong (Kina)	HK	0,0	2,0	2,0	0,0	9,0	9,0	0	0	0	-9
India	IN							0	6	6	6
Irland	IE	0,0	6 080,0	6 080,0	5 343,0	1 038,0	6 381,0	1 798	4 931	6 729	348
Island	IS	202,0	0,0	202,0	140,0	0,0	140,0	272	0	272	132
Italia	IT	980,0	1 969,0	2 949,0	45 267,0	4 603,0	49 870,0	8 457	30 222	38 679	-11 191
Japan	JP	607,0	976,0	1 583,0	0,0	0,0	0,0	454	0	454	454
Jordan	JO	0,0	0,0	0,0	0,0	1 098,0	1 098,0	0	1 204	1 204	106
Kroatia	HR	0,0	7 318,0	7 318,0	0,0	811,0	811,0	90	0	90	-721
Kuwait	KW	0,0	1 534,0	1 534,0	0,0	170 059,0	170 059,0	0	171 658	171 658	1 599
Kypros	CY	0,0	47 363,0	47 363,0	0,0	19 856,0	19 856,0	0	602	602	-19 254
Latvia	LV	1 421,0	17 872,0	19 293,0	20,0	517,9	537,9	604	394	998	460
Litauen	LT	0,0	9,0	9,0	0,0	12 607,0	12 607,0	0	2 103	2 103	-10 504
Luxembourg	LU	118,0	1 057,0	1 175,0	243,0	1 345,0	1 588,0	6 516	1 942	8 458	6 870
Macau	MO							0	259	259	259

Eksport av forsvarsmateriell frå Noreg i 2006, eksportkontroll og internasjonalt ikkje-spreiingssamarbeid

Tabell 7.2 Verdi eksport av forsvarsmateriell (x 1000 NOK)

Land	CC	2004			2005			2006			Endring 2005–2006
		A-materiell	B-materiell	Totalt (A + B)	A-materiell	B-materiell	Totalt (A + B)	A-materiell	B-materiell	Totalt (A + B)	
Makedonia	MK	0,0	1 662,0	1 662,0	0,0	0,0	0,0	0	0	0	0
Malaysia	MY	0,0	0,0	0,0	4 870,0	1 430,0	6 300,0	6 046	2 927	8 973	2 673
Malta	MT	0,0	0,0	0,0	0,0	70,0	70,0	0	0	0	-70
Nederland	NL	942	11 928	12 870	22 777	12 852	35 629	2 629	19 766	22 395	-13 234
New Zealand	NZ	3 307	0	3 307	235	83	318	5 793,0	0	5 793	5 475
Oman	OM	0	40 202	40 202	0	19 447	19 447	0,0	16 187	16 187	-3 260
Polen	PL	12 945	8 207	21 152	33 736	14 624	48 360	75 395,0	1 142	76 537	28 177
Portugal	PT	0	820	820	0	382	382	0,0	770	770	388
Qatar	QA	0	0	0	0	28 973	28 973	0,0	0	0	-28 973
Romania	RO	0	1 339	1 339	0	0	0	0,0	1 830	1 830	1 830
Saudia-Arabia	SA	0	133 871	133 871	0	49 507	49 507	0,0	5 654	5 654	-43 853
Serbia og Montenegro	CS	0	178	178	0	0	0	0,0	0	0	0
Singapore	SG	0	17 854	17 854	4 684	6 137	10 821	1 197,0	5 191	6 388	-4 433
Slovakia	SK	0	6 932	6 932	0	5 023	5 023	201,0	1 800	2 001	-3 022
Slovenia	SI	0	134	134	0	1 787	1 787	0	2 331,8	2 331,8	544,8
Spania	ES	16 830	13 518	30 348	43 616	32 275	75 891	26 341	65 936	92 277	16 386
Storbritannia	GB	81 807	19 076	100 883	74 538	18 867	93 405	70 533	44 978	115 511	22 106
Sveits	CH	9 561	3 584	13 145	11 817	3 740	15 557	10 031	7 357	17 388	1 831
Sverige	SE	31 793	111 712	143 505	36 641	118 179	154 820	21 675	142 105	163 780	8 960
Sør-Afrika	ZA	902	364	1 266	415	845	1 260	2 122	0	2 122	862
Sør-Korea	KR	63	0	63	1 820	0	1 820	1 121	0	1 121	-699
Tanzania	TZ	0	0	0	1	0	1	0	0	0	-1
Thailand	TH	7 381	383	7 764	119	3 021	3 140	0	686	686	-2 454
Tsjekkia	CZ	3	3 572	3 575	611	5 021	5 632	36	5 822	5 858	226
Tyrkia	TR	53 531	127	53 658	827	0	827	1 155	12 473	13 628	12 801
Tyskland	DE	136 109	50 763	186 872	36 885	21 651	58 536	49 952	37 484	87 436	28 900
Ungarn	HU	944	77 496	78 440	161	82 131	82 292	0	8 696	8 696	-73 596
USA	US	414 887	330 735	745 622	720 958	365 947	1 086 905	807 897	437 397	1 245 294	158 389
Venezuela	VE	0	0	0	2 012	0	2 012	0	23 688	23 688	21 676
Totalt		976 131	1 038 707	2 014 838	1 342 787	1 114 084	2 456 870,9	1 439 774	1 478 541,8	2 918 315,8	461 444,9

Tabell 7.3 Detaljer om eksporten fordelt på land og vareposisjonar i Liste-I

Posisjon i varelister	Karakteristikk	Komplette produkt		Delar		Sum produkt og delar (x 1000 kr)
		A	B	A	B	
<i>Austerrike</i>						
6.a	Ammunisjon	557				557
7.e	Nattutstyr		668			668
17.7	Delar til nattutstyr				76	76
Sum		557	668	0	76	1 301
<i>Australia</i>						
2.a	Pansarvern våpen	1 407				1 407
6.a	Rakettar	25 468				25 468
7.c	Laser avstandsmålar		5 955			5 955
16	Treningsutstyr til missil	6 800				6 800
17.1	Delar til våpen				364	364
17.3	Delar til missil, filter			21 204	144	21 348
17.4	Delar til kommandostasjon				15 818	15 818
17.6	Delar til rakettsystem			144		144
17.7	Nattutstyr				48	48
19.b	Strøm forsyning		200 058			200 058
		33 675	206 013	21 204	508	277 410
<i>Belgia</i>						
6.a	Ammunisjon	9 059				9 059
7.a	Kommunikasjonsutstyr		22 744			22 744
17.7	Delar til kommunikasjonsutstyr				167	167
17.10	Delar til luftfarty			39		39
18.c	Dataprogram		344			344
		9 059	23 088	39	167	32 353
<i>Brasil</i>						
6.c	Sprengstoff	421				421
		421	0	0	0	421
<i>Bulgaria</i>						
6.c	Ammunisjon	5				5
16	Simulator		1 237			1 237
17.6a	Delar til ammunisjon			137		137
		5	1 237	137	0	1 379

Tabell 7.3 Detaljer om eksporten fordelt på land og vareposisjonar i Liste-I

Posisjon i varelister	Karakteristikk	Komplette produkt		Delar		Sum produkt og delar (x 1000 kr)
		A	B	A	B	
<i>Canada</i>						
4.a	Røykgranat utskytar	107				107
6.c	Sprengstoff	7 585				7 585
7.e	Kraftforsyning		3 507			3 507
16	Simulator		4 651			4 651
17.10	Delar til luftfarty og køyrety			814	64 326	65 140
17.7	Delar til nattutstyr				60	60
17.6	Delar til tennmekaniskar			759		759
17.4	Delar til våpenstasjon og utstyr			142 037	772	142 809
17.1	Delar til stridsvognartilleri			94		94
19.b	Verkty			202		202
20	Operatør manualar		2 000			2 000
		7 692	10 158	143 906	65 158	226 914
<i>Chile</i>						
6.c	Sprengstoff	1 159				1 159
7.c	Avstandsmåler og nattutstyr		546			546
17.7	Delar til avstandsmåler				505	505
17.8	Delar til farty				1 884	1 884
		1 159	546	0	2 389	4 094
<i>Danmark</i>						
1	Våpen, samt redningsutstyr	518	635			1 153
7.e	Høyrsevern		3 703			3 703
6.c	Sprengstoff	6 531				6 531
6.a	Hylser		8 881			8 881
16	Treningsutstyr	3 250				3 250
17.1	Delar til våpen			40	960	1 000
17.7	Delar til kommunikasjonsutstyr				177	177
17.10	Delar til farty			32	626	658
		10 299	13 219	72	1 763	25 353
<i>Egypt</i>						
7.a	Kommunikasjonsutstyr		11 157			11 157
		0	11 157	0	0	11 157
<i>Estland</i>						
6.a	Ammunisjon	1 205				0
16	Materiell til våpentrening		1 970			1 970
17.1	Delar til våpenstativ		30			30
		1 205	2 000	0	0	2 000

Tabell 7.3 Detaljer om eksporten fordelt på land og vareposisjonar i Liste-I

Posisjon i vareliste	Karakteristikk	Komplette produkt		Delar		Sum produkt og delar (x 1000 kr)
		A	B	A	B	
<i>Finland</i>						
4.a	Røykgranat utskytar	80				80
6.a	Trenings ammunisjon		99			99
6.c	Tennhetter mm	58 231				58 231
7.e	Kraftforsyning		37 944			37 944
16	Simulator		5 745			5 745
17.10	Delar til køyrety				5 637	5 637
17.4	Våpenstasjon	12 478				12 478
17.6a	Prosjektil	15 535				15 535
		86 324	43 788	0	5 637	135 749
<i>Frankrike</i>						
1	Våpen	2				2
6.c	Sprengstoff	4 877				4 877
7.a	Kommunikasjonsutstyr		11 605			11 605
17.1	Delar til våpen	12	27			39
17.3	Delar til missil, rakettar mm			16 408	372	16 780
17.5	Delar til deteksjonsapparat				326	326
17.6	Delar til ammunisjon			1 157		1 157
17.7	Delar til elektroniskutstyr				1 658	1 658
18.c	Programvare		44			44
19.a	Materialar	36				36
19.b	Maskinar		3 530			3 530
		4 927	15 206	17 565	2 356	40 054
<i>Grønland</i>						
6.a	Kvalgranat	450				450
		450	0	0	0	450
<i>Hellas</i>						
4.a	Eldleingsutstyr	68				68
6.c	Sprengstoff	438				438
17.4	Delar til eldleingsutstyr			92		92
17.10	Delar til køyrety			21		21
		506	0	113	0	619
<i>India</i>						
17.7	Delar til nattutstyr				6	6
		0	0	0	6	6
<i>Irland</i>						
6.a	Ammunisjon	1 798				1 798
16	Simulator		4 931			4 931
		1 798	4 931	0	0	6 729

Tabell 7.3 Detaljer om eksporten fordelt på land og vareposisjonar i Liste-I

Posisjon i varelister	Karakteristikk	Komplette produkt		Delar		Sum produkt og delar (x 1000 kr)
		A	B	A	B	
<i>Island</i>						
6.a	Kvalgranatar	272				272
		272	0	0	0	272
<i>Italia</i>						
6.c	Sprengstoff	8 430				8 430
7.b	Nattutstyr		443			443
17.4	Delar til eldleingsutstyr				26 360	26 360
17.2	Delar til artilleri			12	1 337	1 349
17.8	Delar til farty				2 082	2 082
19.a	Materialar	15				15
		8 445	443	12	29 779	38 679
<i>Japan</i>						
6.a	Ammunisjon	454				454
		454	0	0	0	454
<i>Jordan</i>						
17.9	Delar til jagarfly				1 204	1 204
		0	0	0	1 204	1 204
<i>Kroatia</i>						
6.c	Sprengstoff	90				90
		90	0	0	0	90
<i>Kuwait</i>						
7.a	Kommunikasjonsutstyr		171 658			171 658
		0	171 658	0	0	171 658
<i>Kypros</i>						
17.7	Delar til nattutstyr				602	602
		0	0	0	602	602
<i>Latvia</i>						
4.a	Eldleingsutstyr	10				10
6.a	Ammunisjon	211				211
7.a	Kommunikasjonsutstyr		394			394
17.6	Delar til ammunisjon			383		383
		221	394	383	0	998
<i>Litauen</i>						
7.a	Kommunikasjonsutstyr		1 170			1 170
17.1	Delar til våpenstativ				933	933
		0	1 170	0	933	2 103

Tabell 7.3 Detaljer om eksporten fordelt på land og vareposisjonar i Liste-I

Posisjon i varelister	Karakteristikk	Komplette produkt		Delar		Sum produkt og delar (x 1000 kr)
		A	B	A	B	
<i>Luxembourg</i>						
7.a	Kommunikasjonsutstyr		1 880			1 880
17.1	Delar til våpen			269	22	291
17.4	Delar til eldleiingssystem			5 400		5 400
17.7	Delar til sambandsutstyr				3	3
17.9	Delar til luftfarty			99	37	136
17.10	Delar til køyrety			748		748
		0	1 880	6 516	62	8 458
<i>Macau</i>						
7.e	Nattutstyr		259			259
		0	259	0	0	259
<i>Malaysia</i>						
2.a	Pansarvernrakettar	57				57
6.a	Ammunisjon	244				244
7.c	Nattutstyr		2 029			2 029
17.6	Delar til ammunisjon			5 745		5 745
17.7	Delar til avstandsmål				898	898
		301	2 029	5 745	898	8 973
<i>Nederland</i>						
1	Maskinpistolar	2 525				2 525
6.c	Sprengstoff	104				104
7.b	Kryptoutstyr		18 344			18 344
17.7	Delar til avstandsmål				129	129
17.10	Delar til køyrety				947	947
18.c	Programvare		346			346
		2 629	18 690	0	1 076	22 395
<i>New Zealand</i>						
6.a	Ammunisjon	5 790				5 790
17.2	Delar til rakettvåpen			3		3
		5 790	0	3	0	5 793
<i>Oman</i>						
7.a	Kommunikasjonssystem		6 935			6 935
12	Container		9 252			9 252
		0	16 187	0	0	16 187

Tabell 7.3 Detaljer om eksporten fordelt på land og vareposisjonar i Liste-I

Posisjon i varelister	Karakteristikk	Komplette produkt		Delar		Sum produkt og delar (x 1000 kr)
		A	B	A	B	
<i>Polen</i>						
6.a	Ammunisjon	8 785				8 785
7.a	Kraftforsyning		1 083			1 083
17.3	Delar til rakett			565		565
17.6	Delar til ammunisjon			66 045		66 045
17.7	Delar til sambandsutstyr				59	59
		8 785	1 083	66 610	59	76 537
<i>Portugal</i>						
7.c	Avstandsmålar		761			761
17.7	Delar til avstandsmålar				9	9
		0	761	0	9	770
<i>Romania</i>						
7.a	Kryptoutstyr		1 830			1 830
		0	1 830	0	0	1 830
<i>Saudi-Arabia</i>						
7.a	Kommunikasjonsutstyr		5 654			5 654
		0	5 654	0	0	5 654
<i>Singapore</i>						
6.a	Løs ammunisjon		4 658			4 658
7.a	Kommunikasjonsutstyr		501			501
16	Øvingspatronar	1 197				1 197
17.1	Delar til våpenstativ				32	32
		1 197	5 159	0	32	6 388
<i>Slovakia</i>						
7.e	Nattutstyr		1 800			1 800
17.6	Delar til ammunisjon			201		201
		0	1 800	201	0	2 001
<i>Slovenia</i>						
7.a	Kommunikasjonsutstyr		2 266			2 266
17.7	Delar til kommunikasjonsutstyr				65,8	65,8
		0	2 266	0	65,8	2 331,8

Tabell 7.3 Detaljer om eksporten fordelt på land og vareposisjonar i Liste-I

Posisjon i varelister	Karakteristikk	Komplette produkt		Delar		Sum produkt og delar (x 1000 kr)
		A	B	A	B	
<i>Spania</i>						
1	Våpen	345				345
6.a	Ammunisjon	5				5
6.c	Sprengstoff	3 186				3 186
7.a	Kryptoutstyr		3 669			3 669
17.1	Delar til våpen			232		232
17.3	Delar til missil			10 294		10 294
17.4	Delar til eldleingsystem			5 811		5 811
17.6	Delar til ammunisjon			6 459		6 459
17.7	Delar til avstandsmål				1 997	1 997
17.8	Delar til farty				59 920	59 920
17.10	Delar til køyrety			44		44
19.b	Verkty	315				315
		3 851	3 669	22 840	61 917	92 277
<i>Storbritannia</i>						
7.e	Elektronikk		2 514			2 514
6.c	Sprengstoff	47 549				47 549
17.1	Delar til våpen			23		23
17.3	Delar til missil			22 956		22 956
17.7	Delar til laser				1 662	1 662
17.9	Delar til luftfarty				23 205	23 205
19.a	Materialar	5				5
19.b	Maskinar, verkty		17 597			17 597
		47 554	20 111	22 979	24 867	115 511
<i>Sveits</i>						
7.e	Nattutstyr		6 253			6 253
6.c	Tennmidlar	3 740				3 740
17.2	Delar til artilleri mm			4 768		4 768
17.4	Våpenstasjon			1 507		1 507
17.7	Delar til kraftforsyning				818	818
17.10	Delar til køyrety				286	286
17.6a	Delar til artilleri mm	16				16
		3 756	6 253	6 275	1 104	17 388

Tabell 7.3 Detaljer om eksporten fordelt på land og vareposisjonar i Liste-I

Posisjon i varelister	Karakteristikk	Komplette produkt		Delar		Sum produkt og delar (x 1000 kr)
		A	B	A	B	
<i>Sverige</i>						
1	Våpen,	271				271
3	Sjømine	1				1
7.e	Nattutstyr		43 604			43 604
6.c	Sprengstoff	10 457				10 457
17.1	Delar til våpen			1 177	1 990	3 167
17.2	Delar til artilleri				6 218	6 218
17.3	Delar til rakkettmotor og missil			244	8 938	9 182
17.6	Delar til ammunisjon			8 891	338	9 229
17.7	Elektronikk				15 141	15 141
17.8	Ubåtbatteri				32 948	32 948
17.9	Delar til jagarflymotor				29 313	29 313
17.16	Delar til simulator				10	10
19.a	Materialar			624		624
20	Teknologi, eldleiing		3 615			3 615
		10 729	47 219	10 936	94 896	163 780
<i>Sør-Afrika</i>						
4.a	Røykgranatutskytar	670				670
6.c	Sprengstoff	1 452				1 452
		2 122	0	0	0	2 122
<i>Sør-Korea</i>						
6.c	Sprengstoff	1 121				1 121
		1 121	0	0	0	1 121
<i>Thailand</i>						
17.10	Delar til beltekøyrety				686	686
		0	0	0	686	686
<i>Tsjekkia</i>						
6.a	Ammunisjon	36				36
7.a	Kommunikasjonsutstyr		5 025			5 025
17.7	Delar til kommunikasjonsutstyr				797	797
		36	5 025	0	797	5 858
<i>Tyrkia</i>						
7.a	Kommunikasjonsutstyr		1 638			1 638
17.3	Delar til rakettssystem			1 155	9 230	10 385
17.7	Delar til kommunikasjonsutstyr				1 605	1 605
		0	1 638	1 155	10 835	13 628

Tabell 7.3 Detaljer om eksporten fordelt på land og vareposisjonar i Liste-I

Posisjon i vareliste	Karakteristikk	Komplette produkt		Delar		Sum produkt og delar (x 1000 kr)
		A	B	A	B	
<i>Tyskland</i>						
1	Våpen	760				760
17.1	Delar til våpen			22	6655	6 677
17.3	Delar til rakettmotor			32 343		32 343
17.4	Delar til eldeiingsutstyr				3 760	3 760
6.c	Sprengstoff	13 167				13 167
7.a	Kommunikasjonsutstyr		20 871			20 871
17.7	Delar til nattutstyr				665	665
17.8	Delar til batteri				103	103
18.b	Dataprogram				3 708	3 708
19.a	Materialar	316				316
19.b	Maskinar, verkty		1 722			1 722
17.10	Delar til køyrety			532		532
17.6	Delar til ammunisjon			2 812		2 812
		14 243	22 593	35 709	14 891	87 436
<i>Ungarn</i>						
7.a	Kommunikasjonsutstyr		8 696			8 696
		0	8 696	0	0	8 696
<i>USA</i>						
1	Våpen	1				1
7.e	Elektronikk		7 294			7 294
6.c	Sprengstoff	205 947				205 947
4.a	Missilutskytarsystem	9 088	236			9 324
2.a	Pansarvernrakett	64				64
16	Simulator, treningsutstyr	12 639	1 237			13 876
17.1	Delar til våpenstativ				6 549	6 549
17.3	Delar til missil og rakettsystem			25 474	6 742	32 216
17.4	Våpenstasjon			423 410	230 924	654 334
17.7	Delar til elektronikkssystem				10 470	10 470
17.9	Delar til jagarfly				153 795	153 795
17.10	Delar til køyrety				8 689	8 689
17.6a	Delar til rakett			129 014		129 014
18.a	Programvare		4 078			4 078
19.a	Materialar	2 260				2 260
19.b	Maskinar		7 383			7 383
		229 999	20 228	577 898	417 169	1 245 294
<i>Venezuela</i>						
7.e	Nattutstyr		20 521		3 167	23 688
		0	20 521	0	3 167	23 688

Tabell 7.4 Utførte tenester knytte til Liste-I

Land	Tenster relatert til	Verdi (x 1000 kr)
Canada	Våpenstasjonar	1 053
Tyskland	Panservagnar, ammunisjon og personell	14 309
Danmark	Våpen	25
Spania	Vedlikehald av luftvernsystem. Utvikling av maskinverktøy og dataprogram.	2 313
Finland	Miljøtest av ammunisjon	2 396
Frankrike	Maskinverktøy og missil	16 455
Storbritannia	Radarsystem for fly. Utvikling av rakettemabalasje	20 336
Hellas	NATO <i>Maintenance & Supply Agency</i>	6 580
Kuwait	Kommunikasjonsutstyr	7 800
Nederland	Miljøtest av ammunisjon	1 531
Polen	Produksjonsutstyr og ammunisjon	4
Sverige	Elektronisk utstyr, ammunisjon og helikopter	80 216
Tyrkia	Test og utvikling av missil	585
USA	Utvikling av dataprogram, raketts- og flysystem. Test og integrasjon av kommandosentralar	209 028
Sum		362 631

Tabell 7.5 Reparasjonar utførte i Noreg for utanlandske oppdragsgjevarar

Land	Verdi av reparasjonar (x 1000 kr)	Reparasjon av
Australia	3 568	Våpenstasjonar og laser avstandmålar
Canada	253	Våpen og laser avstandmålar
Chile	233	Nattutstyr og laseravstandmålar
Dei Sameinte Arabiske Emiratar	51	Kommunikasjonsutstyr og laser avstandmålar
Finland	1 359	Delar til laser
Frankrike	12	Nattutstyr og kommunikasjonsutstyr
Hellas	40	Kommunikasjonsutstyr og luftvernsystem
Italia	78	Nattutstyr
Kypros	764	Reperasjon av testutstyr for laser
Nederland	1 469	Laser avstandmålar og delar til F16
Polen	37	Kommunikasjonsutstyr
Slovenia	10	Kommunikasjonsutstyr og laseravstandmålar
Spania	2 853	Ljosforsterker og luftvernsystem
Storbritannia	2 102	Fotodetektor, nattutstyr og laser avstandmålar
Sveits	5	Nattutstyr og batteriladar
Sverige	6 833	Radar, flymotorar, laser og våpen
Tsjekkia	10	Laser avstandmålar
Tyrkia	693	Laser avstandmålar og delar til sjømissil
Tyskland	47 416	Laser avstandmålar, rakkettmotorar og våpenstasjonar
USA	126 529	Våpenstasjonar, flymotorar, sambandsutstyr, nattutstyr
Sum	194 315	

7.9 Utførsel av handvåpen

Det blei gjeve 38 lisensar for utførsel av handvåpen i 2006. Tabell 7.6 gjev eit detaljert oversyn over desse lisensane og kva type handvåpen som blei utført frå Noreg i 2006. Desse eksportane omfattar

i hovudsak konkurransevåpen, jaktvåpen og historiske våpen. Det er gjeve eksportlisens berre i dei tilfella der mottakar i mottakarlandet har hatt import- og bereløyve.

Tabell 7.6 Oversyn over utførsel over handvåpen

Land	Antall Våpen	Våpentype	
Danmark	1	Pistol Kongsberg M1914	
	27	Rifler cal. .22 og .22 WMR	
	13	Rifler cal. .22 WMR, Salongrifler cal. .22 LR	
	5	Rifler cal. .22 WMR, Salongrifler cal. .22 LR	
	4	Rifler cal. .458, Rifler cal .375 H&H	
	14	Salongrifler	
	16	Salongrifler cal. .22 LR	
	140	Salongrifler cal. .22 LR, Rifler cal. .22 WMR	
	32	Salongrifler cal. .22, .22WMR	
	1	Svi Infinity Pistol	
	1	Svi Infinity Pistol	
	1	Svi Infinity Pistol	
	Frankrike	2	Rifle Krag cal. 22, Rifle Krag cal. 22
	Nederland (<i>The Royal Netherland Army</i>)	1050	Maskinpistolar
Sverige	3	Kongsberg 393 rifler	
	3	Kongsberg 393 Rifler	
	4	Kongsberg 393 Rifler	
	1	Pistol, Kolibri 2,7 mm	
	1	Skiskytterrifle cal. 22 Anschütz Fortner	
	1	Skiskytterrifle cal. 22 Anschütz Fortner	
	1	Skiskytterrifle cal. 22 Anschütz Fortner	
	160	Zastava Salongrifle mod. 99 cal 22LR, Zastava Rifle M99 kal 22 Win Mag	
	40	Zastava Salongrifle mod. 99 cal 22LR, Zastava Rifle M99 kal 22 Win Mag	
	Tyskland	1	Browning High power cal.9x19
		1	Kongsberg Krag rifle M/94 kal 6,5x55
26		Kraf Rifler kaliber 6,5 x 55, Mauser Rifle kaliber 22 LR, Husquarna Mod 40 Pistol kal 5m.m	
2		Krag 1894 cal. 6,5x55, Star 1911 cal. 9x19	
3		Krag mod.1894 cal.6,5x55	
5		Luger P08 cal. 9mm, Walther P38 cal. 9mm	
5		Luger P08 cal.9x19, Kongsberg Colt 1914 cal.45acp	
2		Mauser M98 cal. 3006	
2		Mauser M98 cal.3006	
1		Mauser M98 cal.8x57JS	
1		Pistol, Kongsberg M1914	
5		Pistol, Luger P08, cal 9mm, Colt M-1914, cal 45, P37 JHV, cal 7,65, Pistol, Walther mod4 cal 7,65, Pistol Browning 10/22 cal 7,65	

Tabell 7.6 Oversyn over utførsel over handvåpen

Land	Antall Våpen	Våpentype
	15	Pistolar og Rifler
	235	Samling med pistolar, revolver og rifler
	1	Radom P35 cal. 9mm
	1	Rifle Krag-Jørgensen M1894 cal. 6,5x55
	23	Rifle M39
	30	Rifle M39
	19	Rifle M91–30
	19	Rifler, Pistolar, Revolver
	2	Walther P38 cal.9x19
USA	10	Luger
Sum	1930	Handvåpen

7.10 Utførsel frå Forsvaret

Oversynet i tabell 7.7 viser Forsvarets utførsel av eige materiell i 2006. Det blir opplyst om kva land

Forsvaret har utført materiell til, kva posisjon i varelista materiellet viser til og dessutan ein omtale av formålet med utførselen.

Tabell 7.7 Oversyn over forsvarsstyresmakta sin utførsel av eige materiell

Land	Posisjon i liste I	Beskrivelse
Afghanistan	1,2A,34A,6A,6B,6C,6D,6F,7A,7B,7C,7D,7E,10,11,13,14A,17–1,17–3,17–4A,17–6B,17–7A,17–7C,17–7E,17–8A,17–9,17–10,17–11,17–14A,18A,18C,19A,19B,20	Egne styrker
Afghanistan	7E,	Reparasjon
Austerrike	17–7C,	Utlån/test
Belgia	7E,17–9,	Nmr, Shape
Belgia	7C,7E,14A,17–7C,17–9,17–10,	Reparasjon
Belgia	17–9,	Utlån
Belgia	7E,	Nato, Brussel
Belgia	7C,	Retur
Bosnia-Hercegovina	6A,	Egne styrker
Brunei	7A,7C,7E,17–7A,	Øvelse
Canada	7C,9,17–9,	Reparasjon
Canada	7E,9,	Retur e øvelse
Canada	17–9,	Egne styrker
Danmark	6A,6D,7A,7C,7E,10,17–7C,17–9,	Reparasjon
Danmark	17–2A,	Retur, lån
Danmark	6A,6D,	Utlån
Estland	2A,7E,	Baltnet prosjekt

Tabell 7.7 Oversyn over forsvarsstyresmakta sin utførsel av eige materiell

Land	Posisjon i liste I	Beskrivelse
Finland	17-9,17-10,	Reparasjon
Frankrike	7C,7E,11,14A,17-9,17-10,	Reparasjon
Frankrike	14A,	Egne styrker
Frankrike	7C,	Retur Nh90
Hellas	1,4A,6F,7A,7C,7E,10,12,13,17-1,17-7A,17-8A,17-9,18C,19B,	Kypros, egne styrker
Hellas	17-9,	Reparasjon
Irland	17-9,	Reparasjon
Italia	7E,17-7A,17-9,19B,	Egne styrkar
Italia	7A,	Lån
Italia	7C,7E,17-7A,17-7B,17-7C,17-7E,17-9,	Reparasjon
Kapp Verde	1,2A,6A,6F,7A,7C,7E,10,13,17-1,17-7A,17-9,17-10,19A,19B,20	Nato, øvelse
Kina	11,	Bearbeiding
Latvia	1,3,4A,6A,6C,6D,6F,7A,7C,7E,10,11,14A,17-3,17-4A,17-6C,17-7C,17-7E,17-10,19B,	Øvelse/NATO besøk
Libanon	1,3,6A,6C,6D,6F,7A,7C,7E,8A,11,14A,16,17-1,17-2A,17-3,17-4A,17-7A,17-7C,17-7E,17-8A,18A,	Egne styrkar
Litauen	10,17-9,19B,	Nato, øvelse
Litauen	17-7C,	Baltnet prosjekt
Litauen	7E,	Reparasjon
Luxembourg	4A,7A,7C,17-7C,	Reparasjon
Makedonia	7A,7E,19A,20	Egne styrkar
Nederland	7C,7E,17-7C,17-9,	Reparasjon
Nederland	7E,17-9,17-10,	Retur etter rep
Nederland	7E,17-9,	Egne styrkar
Polen	7E,	Retur øvelse
Portugal	17-9,	Reparasjon
Spania	1,4A,6A,6F,7A,7E,10,11,13,17-1,17-2A,17-4A,17-7A,17-9,	Egne styrkar
Storbritannia	1,2A,6A,6F,7A,7C,7E,10,13,17-7A,17-7C,17-7E,17-10,19B,	Nato, øvelse
Storbritannia	7A,7C,7E,9,11,14A,17-7A,17-7C,17-9,17-11,20	Reparasjon
Storbritannia	7A,7E,10,14A,17-1,17-7E,17-9,17-10,	Retur øvelse
Sudan	7A,7C,	Egne styrkar
Sveits	17-9,	Reparasjon
Sverige	7A,7C,7E,10,11,17-1,17-7A,17-7E,19A,20	Egne styrkar
Sverige	6A,7A,7C,7E,11,14A,17-9,17-10,	Reparasjon
Sverige	17-10,	Retur

Tabell 7.7 Oversyn over forsvarsstyresmakta sin utførsel av eige materiell

Land	Posisjon i liste I	Beskrivelse
Sverige	17–10,	Utlån/test
Tyrkia	7E,	Egne styrkar
Tyrkia	7E,	Retur etter lån
Tyrkia	7E,	Utlån/test
Tyskland	1,4A,7A,7C,7E,10,11,13,14A,17–1,17–2A,17–7A,17–13,19B,20	Nato, øvelse
Tyskland	3,4A,7C,7E,14A,17–7C,17–7D,17–8A,17–9,17–10,	Reprasjon
Tyskland	2A,7E,	Utlån/test
USA	1,6F,7C,7E,11,14A,17–1,17–3,17–4A,17–9,	Egne styrkar
USA	7A,7C,7E,9,10,17–7A,17–7C,17–7E,17–9,20	Reparasjon
USA	17–7C,	Retur etter lån
USA	3,	Utlån/test

7.11 Avslag på søknader om eksport av forsvarsmateriell i 2006

I 2006 blei det gjeve avslag på ein søknad om eksportlisens for forsvarsmateriell. Avslaget gjaldt ein søknad om utførsel av militære feltradioar til forsvarsstyresmaktene i Bangladesh. Kriterium 2 i EU-kodeksen låg til grunn for avslaget.

Avslag på ein søknad om eksportlisens inneber ikkje eit generelt forbod mot eksport av forsvarsmateriell til vedkommande land. Med unntak av gjennomføring av bindande embargovedtak fatta av Tryggingrådet i FN, opererer ikkje det norske eksportkontrollsystemet med lister over land som anten kan eller ikkje kan ta imot forsvarsmateriell frå Noreg. Alle søknader om utførselslisens blir vurderte individuelt frå sak til sak.

7.12 Formidling og overføring av produksjonsrettar

I 2006 blei det gjeve 17 løyve til overføring av produksjonsrettar til utlandet og 5 løyve til formidling av forsvarsmateriell frå eit tredjeland til eit anna.

Løyva til overføring av produksjonsrettar blei gjevne i samband med at norske bedrifter deltok i internasjonalt samarbeid om utvikling av forsvarsmateriell. I 2006 var den fakturerte verdien i samband med desse aktivitetane rapportert å vere om lag 28,9 millionar kroner.

Løyva til formidling gjaldt overføringar av undervassladningar mellom Bulgaria og Portugal

og komponentar for ammunisjon mellom Belgia og Danmark. Samla verdi er rapportert til å vere ca. 12 millionar kroner.

7.13 Oversyn over bedrifter som har rapportert om eksport i 2006

- Aaberg AS, Rolf Ing.
- AME AS
- An Com AS
- Arma Agora AS
- Arms & Ammo
- Bandak AS
- Benestad, Harald ing. AS
- Børselars AS
- Capsicum AS
- Comrod AS
- Corena Norge AS
- Dahl's historiske Våpen
- DTW D.T. Wilson
- Dyno Nobel AS
- Engelsrud Fyverkerifabrikk AS
- Ericsson AS
- Exide Sønnak AS
- Flextronics International Norway AS
- FLO/FAP (Forsvarets avhendingsprosjekt)
- FLO/Forsyning/DTA
- FLO/M/I/Faggruppe Kontrakt
- Forsvarsmuseet
- Hansen, Ragnar Ing. AS
- Heli-one Norway AS
- Henriksen, H. mek. Verksted AS

- Jakt & Friluft AS
- Jaktdepotet AS
- Jotron Electronics AS
- Karotek Systemer AS
- Kitron AS
- Kongsberg Defence & Aerospace AS
- Kongsberg Defence & Communications AS
- Kongsberg Protech AS
- Kongsberg Small Arms AS
- Krico Norway AS
- Kværner Eureka AS
- Landrø, Magne AS
- Larsen Biathlon, Kjell G.
- Leif Kindseth AS
- Lilltech AS
- Mauseth Våpen & Sikring
- Metronor AS
- Motec AS
- Nacre AS
- Nammo Bakelittfabrikken AS
- Nammo Raufoss AS
- Natech NSV AS
- Nera Networks AS
- Nordskog Våpen & Sport AS
- Norma AS
- Norplasta AS
- Osi Optoelectronics AS
- Safety & Security Service AS
- Schou Våpen AS
- Simrad Optronics ASA
- Stenvaag Våpensenter AS
- Saab International Norge AS
- Saab Microwave Systems AS
- Thales Norway AS
- Tinex AS
- Tyra Invest AS
- Umoe Mandal AS
- Vinghøg AS
- Volvo Aero Norge AS
- Vaabehuset Nygård AS
- Våpensmia AS
- Winge Våpen AS

Utanriksdepartementet

t i l r å r :

Tilråding frå Utanriksdepartementet av 15. juni 2007 om eksport av forsvarsmateriell frå Noreg i 2006, eksportkontroll og internasjonalt ikkje-spreiingssamarbeid, blir send Stortinget.

Vedlegg 1**Utenriksdepartementets forskrifter av 10. januar 1989 til gjennomføring av utførselsreguleringen for strategiske varer, tjenester og teknologi, med senere endringer**

Fastsatt av Utenriksdepartementet 10. januar 1989 i medhold av lov om kontroll med eksport av strategiske varer, tjenester og teknologi av 18. desember 1987, § 1, jfr kgl.res. av 18. desember 1987 nr 967. Endret 18. oktober 1989 nr. 1113, 1. desember 1990 nr. 1167, 9. desember 1992 nr. 1043, 2 jan 1995 nr. 6, 15 jan 1996 nr. 92, 1 aug 1997 nr. 943, 4 jan 2000 nr. 2, 24 nov 2004 nr. 1508.

§ 1¹

- a) Ved utførsel av visse varer, nærmere angitt teknologi, herunder immaterielle ytelser, tekniske datapakker eller produksjonsrettigheter for varer, eller visse tjenester kreves tillatelse fra Utenriksdepartementet (lisensplikt). Tillatelse gis i form av utførselslisens på fastlagt skjema eller i brev form, jf. § 4. Lisensplikten gjelder også ved utførsel av slike varer fra tollager.
- b) Utenriksdepartementet utarbeider lister over disse varer og tilhørende teknologi. Departementet avgjør i tvilstilfeller om en vare eller teknologi er lisenspliktig eller ikke. Departementet kan foreta endringer i listene.
- c) Listene omfatter:
 - Liste I: Våpen, ammunisjon, annet militært materiell og tilhørende teknologi.
 - Liste II: Strategiske varer og tilhørende teknologi som ikke er dekket av liste I.
- d) Tjenester knyttet til varer og teknologi på listene I og II, samt tjenester for øvrig som direkte kan tjene til å utvikle et lands militære evne, som ytes i utlandet eller her i landet for bruk i utlandet, krever tillatelse fra Utenriksdepartementet.
- e) Ved utførsel av varer og teknologi på listene I og II samt ved tjenesteytelser i forbindelse med

slike varer og teknologi, kan Utenriksdepartementet kreve sluttbrukererklæringer.

- f) Uten hensyn til Utenriksdepartementets lister er det lisensplikt for utførsel av enhver vare, teknologi og tjeneste til militær bruk til områder hvor det er krig eller krig truer eller til land hvor det er borgerkrig.
- g) Uten hensyn til Utenriksdepartementets lister er det lisensplikt for utførsel av enhver vare, teknologi og tjeneste i de tilfelle der eksportøren er kjent med at varen, teknologien eller tjenesten er beregnet for eller vil bli brukt i forbindelse med utvikling, produksjon, vedlikehold, lagring, deteksjon, identifikasjon eller destruksjon av kjernevåpen, kjemiske eller biologiske våpen. Tilsvarende regler gjelder i forbindelse med utvikling, produksjon, vedlikehold eller lagring av missiler som kan levere slike våpen.
- h) Uten hensyn til Utenriksdepartementets lister er det lisensplikt for utførsel av enhver vare, teknologi eller tjeneste til militær bruk til områder som er underlagt våpenembargo vedtatt av FN's sikkerhetsråd med hjemmel i FN-paktens kapittel VII.
- i) Handel, formidling eller annen bistand ved salg av de militære varer og teknologi som omfattes av liste I fra et fremmed land til et annet, er ikke tillatt for personer som har bopel eller oppholdssted i Norge og norske selskaper, stiftelser og sammenslutninger uten tillatelse fra Utenriksdepartementet.

§ 2²

At bindende avtaler er inngått eller at betaling er mottatt vil ikke kunne legges til grunn for innvilgelse av tillatelse til utførsel. Ved salg av lisensplik-

¹ Endret ved forskrifter 2 jan 1995 nr. 6, 4 jan 2000 nr. 2, 24 nov 2004 nr. 1508.

² Endret ved forskrift 24 nov 2004 nr. 1508.

tige varer til utlandet bør det alltid tas forbehold om at søknad om tillatelse til utførsel innvilges.

§ 3³

Unntatt fra lisensplikten i § 1 er:

- a) varer i utenlandsk eie som returneres til utlandet etter å ha vært midlertidig innført til Norge i forbindelse med utstilling eller demonstrasjon. Unntaket gjelder ikke varer på liste I,
- b) redningsutstyr og oljevernutstyr som utføres i forbindelse med hjelpeaksjoner,
- c) skytevåpen, våpendeler og ammunisjon som utføres i henhold til forskrift 25. januar 1963 nr. 9722 om skytevåpen, våpendeler og ammunisjon, sjettede del,
- d) varer som utføres til den europeiske romorganisasjonen ESA, eller en representant for denne, og som er strengt nødvendige for organisasjonens offisielle virksomhet.⁴ Unntaket gjelder bare for leveranser til ESAs medlemsland,⁵
- e) varer som utelukkende er gjenstand for transport over norsk tollområde, når avsender og mottaker befinner seg utenfor norsk tollområde. Unntaket gjelder ikke varer på liste I,
- f) varer, teknologi og tjenester til bruk for den norske befolkning og til norske bedrifter på Svalbard og Jan Mayen,
- g) varer, teknologi og tjenester til bruk på Norges kontinentalsokkel,
- h) varer, teknologi og tjenester til bruk om bord på norskeidde skip under norsk flagg og norskeidde luftfartøyer, i utenriksfart,
- i) utførsel fra norsk forsvarsmyndighet, forutsatt at eiendomsretten til varen ikke overføres og varen skal benyttes av norske styrker i utlandet eller mottakeren er forsvarsmyndighet i NATO- eller EU-land. Forsvarsmyndigheten skal årlig sende rapport om slik utførsel til Utenriksdepartementet, senest innen 15. februar det påfølgende kalenderår.

§ 4⁶

Utenriksdepartementets tillatelse til utførsel av varer som er lisenspliktige i henhold til § 1, gis i form av utførselslisens etter søknad på fastsatt skjema. Søknad og tillatelse kan overføres elektronisk.

³ Endret ved forskrifter 2 jan 1995 nr. 6, 15 jan 1996 nr. 92 (i kraft 1 feb 1996), 1 aug 1997 nr. 943, 4 jan 2000 nr. 2, 24 nov 2004 nr. 1508.

⁴ Se artikkel VI i Vedlegg I til ESA-konvensjonen.

⁵ <http://www.esa.int/>

⁶ Endret ved forskrifter 4 jan 2000 nr. 2, 24 nov 2004 nr. 1508.

Når det gjelder søknader om tillatelser til utførsel av teknologi eller tjenesteytelser som nevnt i § 1, fremmes søknad i brev form. Tillatelse vil likeledes bli gitt i brev form.

Søknad om formidling som nevnt i § 1 bokstav i fremmes i brev form. Tillatelse gis likeledes i brev form.

Eksportøren plikter å legge fram alle opplysninger og den dokumentasjon som Utenriksdepartementet finner nødvendig for behandling av søknaden.

Søknaden skal være undertegnet av eksportøren eller den som har fullmakt til å handle på eksportørens vegne.

§ 5

Tillatelse til utførsel av varer og teknologi, samt ytelse av tjenester kan ikke overdras til andre uten tillatelse fra Utenriksdepartementet.

§ 6

Eksportøren skal påse:

- at varer, teknologi eller tjenester som utføres er i samsvar med innvilget tillatelse,
- at varer, teknologi eller tjenester som utføres går til det bestemmelsessted som framgår av tillatelsen,
- at varer, teknologi eller tjenester som utføres ikke fraviker de kvanta eller beskrivelser som framgår av utførselstillatelsen,
- at utførselen skjer innen den gyldighetsfrist som er satt i utførselstillatelsen,
- at særlige vilkår som er satt i utførselstillatelsen er oppfylt.

§ 7

Gyldig tillatelse fra Utenriksdepartementet skal foreligge før utførsel av varer som omfattes av lisensplikten. Eksportøren skal påse at utførselen er i samsvar med den gyldige tillatelsen, jf. § 6. Utenriksdepartementet eller tollmyndigheten kan pålegge at eksportøren skal legge frem dokumentasjon om enhver utførsel eller tillatelse gitt i medhold av denne forskrift for kontroll.

§ 8⁸

Søknad om forlenging av tillatelsens gyldighet sendes Utenriksdepartementet med redegjørelse for

⁷ Endret ved forskrift 24 nov 2004 nr. 1508.

⁸ Endret ved forskrift 24 nov 2004 nr. 1508.

årsaken til at tillatelsen ønskes forlenget. Det samme gjelder søknad om endring av tillatelsen. Søknaden sendes i brevs form. Søknad og tillatelse kan også overføres elektronisk.

En tillatelse kan kun endres av Utenriksdepartementet.

§ 9⁹

Dersom en innvilget tillatelse ikke benyttes eller ikke kan benyttes i overensstemmelse med anførte vilkår, skal tillatelsen umiddelbart returneres til Utenriksdepartementet med en redegjørelse for årsaken til at den ikke kan benyttes.

§ 10¹⁰

Eksportøren eller den som har fullmakt til å handle på eksportørens vegne, skal umiddelbart varsle Utenriksdepartementet skriftlig dersom innvilget tillatelse er tapt.

§ 11¹¹

Eksportøren skal beholde den benyttede tillatelse i ti år fra den dag tillatelsens gyldighet utløper. Utenriksdepartementet kan pålegge eksportøren å legge frem tillatelsen for kontroll.

⁹ Endret ved forskrift 24 nov 2004 nr. 1508.

¹⁰ Endret ved forskrift 24 nov 2004 nr. 1508.

¹¹ Endret ved forskrift 24 nov 2004 nr. 1508.

§ 12¹²

Det kan settes vilkår for innvilgelse av tillatelse. Vilkårene skal være i samsvar med formålet til lov 18. desember 1987 nr. 93 om kontroll med eksport av strategiske varer, tjenester og teknologi m.v.

§ 13¹³

Tillatelse gitt i medhold av denne forskrift kan tilbakekalles dersom eksportøren vesentlig misbruker tillatelsen eller vesentlig misligholder vilkårene i denne. En tillatelse kan også tilbakekalles dersom det fremkommer nye opplysninger eller endrede fakta eller de politiske forhold i mottakerstaten eller området endres, og dette vesentlig endrer grunnlaget for tillatelsen. For øvrig gjelder de alminnelige regler om omgjøring av enkeltvedtak.

§ 14¹⁴

Utenriksdepartementet kan gjøre unntak fra disse forskrifter.

§ 15¹⁵

Disse forskrifter trer i kraft 15. februar 1989.

¹² Tilføyd ved forskrift 4 jan 2000 nr. 2. Endret ved forskrift 24 nov 2004 nr. 1508.

¹³ Tilføyd ved forskrift 4 jan 2000 nr. 2. Endret ved forskrift 24 nov 2004 nr. 1508.

¹⁴ Endret ved forskrift 4 jan 2000 nr. 2 (tidligere § 12).

¹⁵ Endret ved forskrift 4 jan 2000 nr. 2 (tidligere § 13).

Vedlegg 2

Retningslinjer av 28. februar 1992 for Utenriksdepartementets behandling av søknader om eksport av våpen, militært materiell, samt teknologi og tjenester for militære formål

I. Formål og anvendelsesområde

1. Disse retningslinjene er veiledende for Utenriksdepartementets behandling av søknader om eksport av våpen, militært materiell, samt teknologi og tjenester for militære formål.

Reglene for lisensinnvilgelse gjelder ikke for leveranser av ubetydelig omfang og som ikke er for militær bruk eller for politibruk.

Utgangspunktet for eksportreguleringen er følgende formuleringer i Regjeringens erklæring av 11. mars 1959 og Stortingets vedtak av samme dato:

Regjeringens erklæring:

«Det skal ved avgjørelsen legges vekt på de utenriks- og innenrikspolitiske vurderinger, og hovedsynspunktet bør være at Norge ikke vil tillate salg av våpen og ammunisjon til områder hvor det er krig eller krig truer, eller til land hvor det er borgerkrig.»

Stortingets vedtak:

«Stortinget tar til etterretning den erklæring Statsministeren på vegne av Regjeringen har lagt frem. Stortinget vil sterkt understreke at eksport av våpen og ammunisjon fra Norge bare må skje etter en omhyggelig vurdering av de uten- og innenrikspolitiske forhold i vedkommende område. Denne vurdering må etter Stortingets mening være avgjørende for om eksport skal finne sted.»

Regjeringen anser Stortingets vedtak som et bindende pålegg, og eksportreguleringen skal sikre at det blir fulgt.

2. For gjennomføringen av reguleringen anvendes lov av 18. desember 1987 nr. 93 om kontroll med eksport av strategiske varer, tjenester og teknologi m.v. (heretter kalt eksportkontroll-loven), samt forskrifter av 10. januar 1989 nr. 51 til gjennomføring av utførselsreguleringen for

strategiske varer, tjenester og teknologi (heretter kalt forskriftene).

Retningslinjene er veiledende, og fastsetter hvilke prinsipper det skal legges vekt på ved Utenriksdepartementets behandling av søknader om eksport av forsvarsmateriell med hjemmel i eksportkontroll-loven og forskriftene. Retningslinjene skal legges til grunn ved vurderingen av søknader om utførselslisens og tillatelse etter forskriftenes § 1, med referanse til liste I i Utenriksdepartementets utførselsmelding (Våpen, ammunisjon og annet militært materiell).

3. Den militærtekniske utvikling siden 1959 har medført at de hensyn som Regjeringens erklæring og Stortingets vedtak tok utgangspunkt i, bare kan ivaretas gjennom en eksportregulering som favner videre enn det som umiddelbart følger av ordlyden til erklæring og vedtak. Retningslinjene skal sikre dette. De gjelder således ikke bare ved behandling av søknader om eksportlisens for våpen og ammunisjon, men også for annet materiell, konstruert eller modifisert for militært formål, (se kap. IV nedenfor), ved del-leveranser (se kap. VI), samt for teknologi og tjenesteyting (se henholdsvis kap. V og VII).
4. ¹Ved behandlingen av lisenssøknader må man ha for øye at lisensplikten i mange tilfeller går lenger enn den hjemmel man har etter eksportkontroll-lovens § 1 til å nekte utførsel. Før det gis avslag på søknad om lisens, må det således være godtgjort at vilkårene er oppfylt etter loven. Ved behandling av lisenssøknader for eksport av varer med begrenset militær verdi, ved del-leveranser og ved eksport av teknologi og tjenester, er det særlig viktig at det foretas en slik vurdering av hjemmelsgrunnlaget.

¹ Tidligere pkt.4 om COCOM utgått 1. februar 1995.

II. Landgrupper og varekategorier

1. For å lette behandlingen av lisenssøknader, anvendes følgende landgrupper:

Landgruppe 1 består av de nordiske land og NATOs medlemsland. I tillegg består gruppen av andre land som kan godkjennes av departementet som mottakere av våpen.

Landgruppe 2 består av land som befinner seg i et område hvor det er krig eller krig truer, land hvor det er borgerkrig eller land hvor en omhyggelig vurdering av de uten- og innenriks-politiske forhold i vedkommende område tilsier at eksport av våpen og militært materiell ikke bør finne sted, eller land som rammes av en boikottbeslutning av FNs Sikkerhetsråd.

Landgruppe 3 består av land utenfor gruppe 1 og 2 som Norge ikke selger våpen og ammunisjon til, men som kan motta annet materiell, konstruert eller modifisert for militært formål.

2. Følgende varekategorier innføres:

Varekategori A:

Våpen, ammunisjon og visse typer militært materiell.

Denne omfatter våpen og ammunisjon av alle slag.

Den omfatter i tillegg annet materiell som vil kunne benyttes med vesentlig virkning til å påvirke de militære styrkeforhold ut over nærområdet, herunder materiell for havovervåking og elektroniske tiltak mot satellittbårne systemer.

Varekategori B:

Annet materiell, konstruert eller modifisert for militært formål.

Denne omfatter annet materiell, konstruert eller modifisert for militært formål, som er beskrevet i liste I i Utenriksdepartementets utførselsmelding (Våpen, ammunisjon og annet militært materiell) og som ikke har egenskaper eller bruksområder slik de er definert for varekategori A.

III. Samarbeids- og utviklingsprosjekter

Eksport av varer, tjenester og teknologi til land Norge har samarbeidsavtaler med skal tillates dersom leveransen finner sted under et prosjekt som er godkjent av norske myndigheter med det hovedsiktemål å ivareta samarbeidslandenes egne forsvarsbehov. Dersom det ferdige produkt ikke fremstår som norsk, kan det reeksporteres etter samarbeidslandets eksportkontroll-regler.

IV. Flernasjonale produkter

Ved samarbeidsprosjekter som er av en slik art at det ferdige produkt fremstår med flernasjonal identitet, kan produksjonslandets eksportkontroll-regler legges til grunn ved eksport til tredjeland.

I forbindelse med godkjenningen av samarbeidsprosjektet skal eksportvilkårene for det ferdige produkt til tredjeland avtales mellom de berørte lands myndigheter.

V. Eksport av varer med selvstendig funksjon

1. Eksportsøknaden behandles uavhengig av om utførselen til mottakerlandet skjer direkte eller indirekte.
2. Leveranser av kategori A-produkter kan ikke finne sted til andre sluttbrukere enn statlige myndigheter. Hovedsynspunktet bør være at leveranser av kategori A- og kategori B-produkter ikke kan finne sted til land i gruppe 2.
3. a) For eksport av varer i kategori A vil det normalt kunne tilstås eksportlisens dersom kunden er, eller opptrer på vegne av, forsvarsmyndigheter i land i gruppe 1. Dokumentasjon må godtgjøre dette.
Lisensiering av leveranser under denne kategori til land utenfor gruppe 1 vil kreve regjeringsbehandling, og innvilgelse forutsetter fremlegging av myndighetsbekreftet sluttbrukererklæring med reeksport-klausul, dvs. erklæring som fastslår at reeksport ikke må finne sted uten norske myndigheters godkjenning.
- b) For eksport av varer i kategori B skal det tilstås lisens for land i gruppe 1 og 3.

Dokumentasjon som godtgjør sluttbrukeren, skal kreves.

VI. Eksport av teknologi, herunder bl. a. produksjonsrettigheter og datapakker

1. Med teknologi menes her innsikt som er avgjørende for å utvikle, produsere, vedlikeholde eller bruke en vare. Det er overføring av produksjonsrettigheter som er den vanligste form for teknologi-eksport fra Norge.
2. Søknad om overføring av produksjonsrettigheter skal behandles med sikte på å sikre at overføringen ikke har som formål å omgå norsk eksportregulering.
3. Ved eksport av teknologi som inngår i samarbeidsavtaler med bedrifter eller myndigheter i

andre land, skal tillatelse gis når avtalen er godkjent av norske myndigheter.

4. Ved behandlingen av søknader for eksport som ikke er ledd i myndighetsgodkjent samarbeid, skal det bringes på det rene hvilken kategori det ferdige produkt vil tilhøre.

- a) Dersom det dreier seg om produksjonsrettigheter for en vare i kategori A, kan tillatelse bare gis for overføring til land i gruppe 1 og etter tilsvarende prinsipper som for øvrig gjelder for eksport av varer under denne kategorien.

Som vilkår for tillatelsen skal den norske selger av produksjonsrettighetene dessuten pålegges å innarbeide i kontraktsbetingelsene forbehold om at eventuell sublisensiering av produksjonsrettigheter vil bli forelagt norske myndigheter for godkjenning. Utenriksdepartementet skal behandle søknad om sublisensiering på samme måte som overføring av produksjonsrettighetene direkte fra Norge.

- b) For overføring av produksjonsrettigheter til varer i kategori B skal tillatelse i alminnelighet gis for land i gruppe 1 og 3. Utenriksdepartementets krav til dokumentasjon og kontraktbetingelser må i disse tilfeller bero på en konkret vurdering hvor bl. a. produktets egenskaper, produksjonslandets egen eksportpolitikk og skadevirkningene ved eventuell eksport til uønskede mottakere, tas i betraktning.
5. Ved andre typer teknologioverføringer kan det ikke oppstilles detaljerte retningslinjer. Vurderingen av eksportsøknaden vil måtte avhenge av i hvilken grad teknologi-overføringen knytter seg til et produkts militære funksjon. Jo mer dette er tilfelle, dess mer skal vurderingen av en søknad basere seg på retningslinjene for eksport av ferdigproduktet i tilsvarende varekategori.

VII. Del-leveranser

1. Ved del-leveranser menes leveranser av varer som ikke har noen selvstendig funksjon.
2. Ved del-leveranser under samarbeidsavtaler med bedrifter eller myndigheter i andre land, skal utførelseslisens gis når avtalen er godkjent av norske myndigheter. Det er da en forutsetning at de norske deler eller komponenter samordnes med deler fra andre leveringskilder, og at det ferdige produkt ikke fremstår som norsk.

Det kan i disse tilfellene avstås fra dokumentasjon for sluttbruk av det ferdige produkt.

3. For del-leveranser til prosjekter som ikke er myndighetsgodkjente, og der leveransen er basert på markedstilgjengelig teknologi og på grunnlag av kundens produktbeskrivelse, skal lisens i alminnelighet innvilges til de land som ikke tilhører gruppe 2, dersom det ferdige produkt ikke fremstår som norsk. Dokumentasjon for sluttbruk av det ferdige produkt skal ikke kreves.
4. Søknad om eksportlisens for del-leveranser av annen type enn nevnt i pkt. 2 og 3 skal behandles på samme måte som ved eksport av sluttproduktet. Bestemmelsen i Kap. I, punkt 1 skal imidlertid kunne begrunne fravik av denne regel.

VIII. Tjenesteytelser

1. Tjenesteytelser kan være knyttet til utvikling, produksjon, vedlikehold og bruk av et produkt, men behøver ikke være knyttet til noe produkt for å måtte ha tillatelse etter forskriftenes § 1, pkt. e og g. Militær planlegging vil også være omfattet.
2. For tjenesteytelser som er tilknyttet militært materiell under kategori A og B, og som utgjør en vesentlig forutsetning for materiellets utvikling, produksjon, vedlikehold eller bruk, skal det gjelde tilsvarende vilkår for innvilging av tillatelse for tjenesteytelser som ved eksportlisens for selve produktet. Dersom tjenesten har en løsere tilknytning til produktet, kan en mindre streng praksis overveies.
3. For tjenester som ikke er konkret knyttet til en vare, men som vedrører militær planlegging, skal tillatelse normalt innvilges til land i gruppe 1 og ikke innvilges til land i gruppe 2. Innvilgelse til andre mottakerland må vurderes konkret med utgangspunkt i tjenesteytelsens antatte militære og mulige politiske virkning, og godkjennes av departementet.

IX. Prosedyreregler

1. Søknader som behandles etter disse retningslinjer, bør være ferdigbehandlet av Utenriksdepartementet senest etter 12 uker for kategori A-produkter og senest etter 6 uker for øvrige søknader.
2. Ved vurdering av tekniske sider og bruksområde for produkt, teknologi, data-pakke eller tjeneste konsulteres om nødvendig Forsvarsdepartementet ved Forsvarets forskningsinstitutt.
3. Dersom søknaden om eksport berører viktige forsvarsspørsmål eller materiell-samarbeid

med andre land, skal uttalelse innhentes fra Forsvarsdepartementet.

4. Dersom søknaden om eksport berører viktige norske næringsinteresser, skal uttalelse innhentes fra Næringsdepartementet.
-

Vedlegg 3

Den europeiske unions atferdskodeks for våpeneksport, 8. juni 1998

Rådet for Den europeiske union,

SOM TAR UTGANGSPUNKT i de felles kriterier som ble vedtatt på Det europeiske råds møte i Luxembourg og i Lisboa i 1991 og 1992,

SOM ERKJENNER at stater som eksporterer våpen, har et særlig ansvar,

SOM ER FAST BESTEMT PÅ å fastsette høye felles standarder som bør betraktes som minstekrav til håndtering av og begrensninger med hensyn til overføring av konvensjonelle våpen i alle medlemsstatene, og på å styrke utvekslingen av relevante opplysninger for å få bedre innsyn,

SOM ER FAST BESTEMT PÅ å forhindre eksport av utstyr som kan brukes til intern undertrykking eller internasjonal aggresjon, eller som kan bidra til regional ustabilitet,

SOM ØNSKER, innenfor rammen av den felles utenriks- og sikkerhetspolitikk (FUSP), å styrke sitt samarbeid og fremme sin felles tilnærming til eksport av konvensjonelle våpen,

SOM MERKER SEG de tilleggstiltak som Den europeiske union har truffet mot ulovlig handel, i form av et EU-program for å forebygge og bekjempe ulovlig handel med konvensjonelle våpen,

SOM ERKJENNER at medlemsstatene ønsker å opprettholde en forsvarsindustri som en del av sitt industrielle grunnlag og sin forsvarsinnsats,

SOM ERKJENNER at stater har rett til å overføre forsvarsmateriell i samsvar med retten til selvforsvar, som anerkjennes i FN-pakten,

har vedtatt følgende *atferdskodeks* og operative bestemmelser:

Kriterium 1

Respekt for medlemsstatenes internasjonale forpliktelser, særlig sanksjoner pålagt av FNs sikkerhetsråd og av Fellesskapet, avtaler om ikke-spredning og andre emner samt andre internasjonale forpliktelser

Eksportlisens skal ikke innvilges dersom innvilgelse er uforenlig med blant annet:

- a) medlemsstatenes internasjonale forpliktelser og deres plikt til å overholde FNs, OSSEs og EUs våpenblokader,
- b) medlemsstatenes forpliktelser etter Avtalen om ikke-spredning av kjernefysiske våpen, Konvensjonen om biologiske våpen og toksinvåpen samt etter Konvensjonen om kjemiske våpen,
- c) medlemsstatenes forpliktelser innenfor rammen av Australia-gruppen, Kontrollregimet for rakettvåpenteknologi, Gruppen av leverandører av kjernefysisk materiale og Wassenaar-samarbeidet,
- d) medlemsstatenes forpliktelse til å avstå fra å eksportere noen form for anti-personellminer.

Kriterium 2

Respekten for menneskerettighetene i den endelige bestemmelsesstaten

Medlemsstatene skal vurdere mottakerstatens holdninger til relevante prinsipper nedfelt i internasjonale menneskerettsinstrumenter, og skal deretter:

- a) avstå fra å utstede eksportlisens når det foreligger en klar risiko for at den planlagte eksporten kan bli brukt til intern undertrykking,
- b) i hvert enkelt tilfelle utøve særlig forsiktighet og ta hensyn til hvilken type utstyr det gjelder, ved utstedelse av lisenser til land der kompetente organer i FN, Europarådet eller Den euro-

peiske union har konstatert alvorlige brudd på menneskerettighetene.

Utstyr som kan brukes til intern undertrykking, skal i denne forbindelse omfatte blant annet slikt utstyr, eller tilsvarende utstyr, som det er godtgjort at den påtenkte slutt-brukeren har anvendt til intern undertrykking, eller utstyr som det er grunn til å tro vil bli anvendt til andre formål eller sendt til en annen slutt-bruker enn angitt og bli brukt til intern undertrykking. I tråd med nr. 1 i denne atferdskodeksens operative bestemmelser skal det vurderes nøye hvilken type utstyr det dreier seg om, særlig om utstyret er ment for interne sikkerhetsformål. Intern undertrykking omfatter blant annet tortur og annen grusom, umenneskelig og nedverdiggende behandling eller straff, summariske eller vilkårlige henrettelser, forsvinninger, vilkårlig frihetsberøvelse og andre alvorlige brudd på menneskerettighetene og de grunnleggende friheter, som angitt i relevante internasjonale menneskerettsinstrumenter, herunder Verdenserklæringen om menneskerettigheter og Den internasjonale konvensjon om sivile og politiske rettigheter.

Kriterium 3

Den interne situasjonen i den endelige bestemmelsesstaten som følge av eksisterende spenninger eller væpnede konflikter

Medlemsstatene skal ikke tillate eksport som vil kunne fremprovosere eller forlenge væpnede konflikter eller forverre eksisterende spenninger eller konflikter i den endelige bestemmelsesstaten.

Kriterium 4

Bevaring av regional fred, sikkerhet og stabilitet

Medlemsstatene skal ikke utstede eksportlisens dersom det foreligger en klar risiko for at den påtenkte mottakeren vil bruke den planlagte eksporten aggressivt mot en annen stat, eller for å tvinge igjennom territorialkrav med makt.

Ved vurderingen av denne risikoen skal medlemsstatene ta hensyn til blant annet følgende:

- om det pågår en væpnet konflikt, eller om det er sannsynlig at en slik konflikt kan oppstå, mellom mottakerstaten og et annet land,
- om det foreligger territorialkrav mot et naboland som mottakerstaten tidligere har forsøkt eller truet med å tvinge gjennom ved makt,
- om det er sannsynlig at utstyret vil bli brukt til andre formål enn legitime nasjonale sikkerhets- og forsvarsoppgaver i mottakerstaten,

- nødvendigheten av å unngå i vesentlig grad å påvirke den regionale stabiliteten i negativ retning.

Kriterium 5

Den nasjonale sikkerheten i medlemsstatene og i territorier hvis eksterne forbindelser er en medlemsstats ansvar, samt den nasjonale sikkerheten i vennligsinnede og allierte land

Medlemsstatene skal ta hensyn til

- hvilken virkning den påtenkte eksporten kan ha på deres egne, på vennligsinnede og allierte lands og på andre medlemsstaters forsvars- og sikkerhetsinteresser, samtidig som de erkjenner at dette forhold ikke skal berøre deres forståelse av kriteriet om respekt for menneskerettighetene eller kriteriet om regional fred, sikkerhet og stabilitet,
- risikoen for at de gjeldende varene kan bli brukt mot deres egne styrker eller mot styrkene til vennligsinnede og allierte land eller mot andre medlemsstaters styrker,
- risikoen for omvendt utvikling eller utilsiktet teknologioverføring.

Kriterium 6

Kjøperlandets atferd overfor det internasjonale samfunn, særlig med hensyn til landets holdning til terrorisme, hvilken type allianser det har inngått, og respekten for folkeretten

Medlemsstatene skal ta hensyn til blant annet kjøperlandets historikk når det gjelder:

- støtte eller oppfordring til terrorisme og internasjonal organisert kriminalitet,
- overholdelse av internasjonale forpliktelser, særlig om det har avstått fra maktbruk, også i henhold til internasjonal humanitærrett som får anvendelse på internasjonale og ikke-internasjonale konflikter,
- forpliktelse til ikke-spredning og andre former for våpenkontroll og avvæpning, særlig med hensyn til undertegning, ratifisering og gjennomføring av relevante konvensjoner om våpenkontroll nevnt i kriterium 1 bokstav b).

Kriterium 7

Risikoen for at utstyret vil bli avledet i kjøperlandet eller reeksportert på ugunstige vilkår

Ved vurderingen av hvilken virkning den planlagte eksporten kan ha på importlandet, og av risikoen

for at varene kan bli avledet til en uønsket sluttbruker, skal det tas hensyn til følgende:

- a) mottakerlandets legitime forsvars- og sikkerhetsinteresser, også i tilknytning til eventuell deltakelse i FNs og andre fredsbevarende operasjoner,
- b) mottakerlandets tekniske ferdigheter til å bruke utstyret,
- c) mottakerlandets evne til å utøve effektiv eksportkontroll,
- d) risikoen for at våpen vil bli reeksportert eller avledet til terrororganisasjoner (anti-terrorutstyr vil kreve særlig nøye vurdering i denne forbindelse).

Kriterium 8

Våpeneksportens forenlighet med mottakerlandets økonomiske evne og tekniske ferdigheter, samtidig som det tas hensyn til at det er ønskelig at stater kan dekke sine legitime sikkerhets- og forsvarsbehov med minst mulig innsats av menneskelige og økonomiske ressurser til våpen

Medlemsstatene skal vurdere, på bakgrunn av opplysninger fra relevante kilder som UNDP, Verdensbanken, Det internasjonale valutafond (IMF) og OECD-rapporter, om den planlagte eksporten i betydelig grad vil hindre en bærekraftig utvikling i mottakerlandet. De vil i denne forbindelse vurdere den relative størrelsen på mottakerlandets militære og sosiale utgifter, idet de også tar hensyn til eventuell bilateral bistand eller bistand fra EU.

Vedlegg 4**Liste I: våpen, ammunisjon, annet militært materiell og tilhørende teknologi**

1. Håndvåpen m.v. for militært eller annet formål:
Revolvere, pistoler, geværer, maskingeværer, maskinpistoler, harpuncanoner og harpungeværer; andre ildvåpen eller lignende apparater som avfyrrer en eksplosiv ladning; bajonetter.
Merknad: Pkt. 1 omfatter ikke glattborede haglgeværer, konstruert for jaktbruk, og antikke håndvåpen fra før 1890.
2. Artilleri m.v.
 - a) Artillerienheter, inklusive kanoner og mortere, samt granatkastere og panservernvåpen innbefattet pansergevær, granatgevær og panserskudd.
 - b) Flammekastere.
3. Missilsystemer, bomber, raketter, torpedoer, land- og sjøminer, håndgranater.
4. Ildledningsutstyr, søkerutstyr, utstyr for håndtering, mottiltak m. v.:
 - a) Utstyr spesielt konstruert eller modifisert for ildledning, håndtering, kontroll, armering, utskyting, styring, deteksjon, lokalisering, fjerning, sveiping, jamming, destruksjon eller desarmering av materiell nevnt i punktene 2 og 3.
 - b) Sonarer og sonarutstyr, herunder sonarbøyer, spesielt konstruert eller modifisert for militært formål.
5. ABC-våpen m.v. :
 - a) Radioaktive, biologiske og kjemiske våpen.
 - b) Utstyr spesielt konstruert eller modifisert for utplassering, utskyting, spredning eller nøytralisering av våpen nevnt under punkt 5a.
 - c) Utstyr, kjemikalier og substanser utviklet for deteksjon av våpen nevnt under punkt 5a.
 - d) Utstyr, kjemikalier og substanser utviklet for rensing av objekter som har vært utsatt for kjemiske stridsmidler.
- e) Tåregasser og andre substanser som forårsaker irritasjon eller redusert fysisk yteevne, av midlertidig karakter.
6. Ammunisjon, sprengstoff m.v.:
 - a) Ammunisjon til produkter nevnt i punktene 1 og 2.
 - b) Magasiner og utstyr for innføring av ammunisjon.
 - c) Sprengstoff, krutt og tennmidler spesielt konstruert eller modifisert for materiell i punktene 3, 5 og 6a.
 - d) Sprengladninger spesielt konstruert eller modifisert for militært formål samt avfyrringsmidler, herunder tennhetter, til slikt materiell.
 - e) Drivladninger for missiler, raketter og torpedoer.
 - f) Pyrotekniske artikler og røykutstyr spesielt konstruert eller modifisert for militært formål.
7. Elektronisk utstyr m.v., ikke nevnt under pkt. 4:
 - a) Sambandsutstyr spesielt konstruert eller modifisert for militært formål.
 - b) Elektronisk krigføringsutstyr, herunder antiradarsystemer og radarvarslere.
 - c) Navigasjonsutstyr, avstandsmålere, posisjons- og retninggivere, spesielt konstruert eller modifisert for militært formål.
 - d) Laser-, partikkelstråle- eller mikrobølgevåpen.
 - e) Annet elektronisk utstyr, spesielt konstruert eller modifisert for militært formål.
8. Fartøyer m.v., undervannsutstyr:
 - a) Fartøyer, herunder undervannsfartøyer, spesielt konstruert eller modifisert for militært formål.
 - b) Ubåt- og torpedonett.
 - c) Pontongbroer.
 - d) Dykkerutstyr spesielt konstruert eller modifisert for militært formål.

9. Luftfartøyer, m.v.:
 - a) Luftfartøyer og romfartøyer spesielt konstruert eller modifisert for militært formål.
 - b) Fallskjermer for stridende personell eller for slipp av last
 10. Beltebiler, amfibiebiler og andre kjøretøyer spesielt konstruert eller modifisert for militært formål, stridsvogner, militære bergningsvogner.

Merknad: Pkt. 10 omfatter ikke ubevæpnede og ikke-pansrede kjøretøyer fra før 1950, konstruert for kjøring på vei.
 11. Beskyttelses- og redningsutstyr m.v., spesielt konstruert eller modifisert for militært formål:

G-drakter, trykkdrakter, isolasjonsdrakter, beskyttelsesklær, skuddsikre vester, beskyttelsesutstyr for minerydding, hjelmer, surstoffutrustninger, pusteutstyr, fallskjermer, katapulter og andre utskytningsanordninger.
 12. Hangarer, tilfluktsrom og andre bygninger, samt containere, provisoriske bygg og telt, spesielt konstruert eller modifisert for militært formål
 13. Kamouflasjemateriell.
 14. Fotomateriell:
 - a) Kameraer spesielt konstruert eller modifisert for militært formål.
 - b) Utstyr for tydning av flyfotografier, spesielt utviklet eller modifisert for militært formål.
 15. Intendanturmateriell, herunder bekledning, drivstoffer, kvarter- og kontormateriell samt utstyr for forpleining, spesielt utviklet eller modifisert for militært formål.
 16. Materiell, herunder simulatorer, spesielt konstruert eller modifisert for opplæring i bruk eller vedlikehold av produkter under 1–15 ovenfor.
 17. Komponenter, deler, delsystemer og tilleggsutstyr spesielt konstruert eller modifisert for produkter under 1–16 ovenfor, som følger:
 1. For produkter under pkt. 1 ovenfor.
 2. For produkter under pkt. 2 ovenfor.
 3. For produkter under pkt. 3 ovenfor.
 4. For produkter under pkt. 4 ovenfor.
 5. For produkter under pkt. 5 ovenfor.
 6. For produkter under pkt. 6 ovenfor.
 7. For produkter under pkt. 7 ovenfor.
 8. For produkter under pkt. 8 ovenfor.
 9. For produkter under pkt. 9 ovenfor.
 10. For produkter under pkt. 10 ovenfor.
 11. For produkter under pkt. 11 ovenfor.
 12. For produkter under pkt. 12 ovenfor.
 13. For produkter under pkt. 13 ovenfor.
 14. For produkter under pkt. 14 ovenfor.
 15. For produkter under pkt. 15 ovenfor.
 16. For produkter under pkt. 16 ovenfor.
 18. Programvare:
 - a) Programvare spesielt utviklet eller modifisert for å inngå i produkter under 1–17 ovenfor.
 - b) Programvare spesielt utviklet eller modifisert for konstruksjon, produksjon, vedlikehold eller drift av produkter under 1–17 ovenfor.
 - c) Programvare, ikke dekket av 18.a. eller 18.b. ovenfor, spesielt utviklet eller modifisert for å realisere funksjoner av militær karakter.
 19. Materialer, maskiner, verktøy m .v.:
 - a) Materialer, kjemikalier og andre substanser spesielt utviklet eller modifisert for militært formål.
 - b) Maskiner, verktøy og utrustning spesielt konstruert eller modifisert for utvikling, konstruksjon, produksjon, vedlikehold eller kontroll av produkter under 1–18 ovenfor.
 20. Teknologi spesielt knyttet til produkter under 1–19 ovenfor.
- NB! Liste I omfatter ikke modeller («dummies») uten militær funksjon, beregnet for utstilling, etc.*

Vedlegg 5

Oversyn over medlemskap i dei multilaterale eksportkontrollregima 2006

Land	Zangger-komiteen (ZAC)	Nuclear Suppliers Group (NSG)	Australia-gruppa (AG)	Regimet for eksportkontroll av missil-teknologi (MTCR)	Wassenaar-samarbeidet (WA)
Argentina	x	x	x	x	x
Austerrike	x	x	x	x	x
Australia	x	x	x	x	x
Belgia	x	x	x	x	x
Brasil	-	x	-	x	-
Bulgaria	x	x	x	x	x
Canada	x	x	x	x	x
Danmark	x	x	x	x	x
Estland		x	x	-	x
Finland	x	x	x	x	x
Frankrike	x	x	x	x	x
Hellas	x	x	x	x	x
Irland	x	x	x	x	x
Island	-	-	x	x	-
Italia	x	x	x	x	x
Japan	x	x	x	x	x
Kasakhstan	-	x	-	-	-
Kina	x	x	-	-	-
Kroatia	x	x	-	-	-
Kviterussland	-	x	-	-	-
Kypros	-	x	x	-	-
Latvia	-	x	x	-	x
Litauen	-	x	x	-	x
Luxembourg	x	x	x	x	x
Malta	-	x	x	-	x
Nederland	x	x	x	x	x
New Zealand	-	x	x	x	x
Noreg	x	x	x	x	x
Polen	x	x	x	x	x
Portugal	x	x	x	x	x
Romania	x	x	x	-	x
Russland	x	x	-	x	x

Eksport av forsvarsmateriell frå Noreg i 2006, eksportkontroll og internasjonalt ikkje-spreiingssamarbeid

Land	Zangger-komiteen (ZAC)	Nuclear Suppliers Group (NSG)	Australia-gruppa (AG)	Regimet for eksportkontroll av missil-teknologi (MTCR)	Wassenaar-samarbeidet (WA)
Slovakia	x	x	x	-	x
Slovenia	x	x	x	-	x
Spania	x	x	x	x	x
Storbritannia	x	x	x	x	x
Sveits	x	x	x	x	x
Sverige	x	x	x	x	x
Sør-Afrika	x	x	-	x	x
Sør-Korea	x	x	x	x	x
Tsjekkia	x	x	x	x	x
Tyrkia	x	x	x	x	x
Tyskland	x	x	x	x	x
Ukraina	x	x	-	x	x
Ungarn	x	x	x	x	x
USA	x	x	x	x	x
TOTALT	36	45	39	34	40

EU-kommisjonen deltek i Australia-gruppa og som observatør i Nuclear Suppliers Group (NSG) og Zangger-komiteen (ZAC).